

최정산(대구)의 관속식물상 연구

전민지¹, 이은미², 박선미¹, 배종우¹, 나명우³, 황유진³, 최수미³, 박선주^{4*}

¹영남대학교 생명과학과, 석사과정, ²영남대학교 생명과학과, 박사과정, ³영남대학교 생명과학과, 학부생,
⁴영남대학교 생명과학과, 교수

Flora of Mt. Choejeong (Daegu)

Minji Jun¹, Eunmi Lee², Sunmi Park¹, Jongwu Bae¹, Myeongwu Na³, Youjin Hwang³,
SuMi Choi³ and SeonJoo Park^{4*}

¹Master Student, ²Ph.D. Student, ³Undergraduate Student and ⁴Professor, Department of Life Sciences,
Yeungnam University, Gyeongsan 38541, Korea

Abstract - This study was carried out to investigate the vascular plants of Mt. Choejeong in Gachang-myeon, Daegu. From March 2017 to October 2018, a total of 22 studies were conducted. The vascular plants surveyed were grouped into 560 taxa, including 104 families, 297 genera, 495 species, 4 subspecies, 51 varieties and 10 forma. Endemic plants 15 taxa, Rare plants 5 taxa, Red list plants 5 taxa, Floristic regional indicator plants 54 taxa, Naturalized plants 36 taxa were recorded. Among surveyed 560 taxa, edible, medicinal, ornamental, timber, pasturing, industrial and fiber plants included 246 taxa (29.2%), 228 taxa (27.1%), 164 taxa (19.5%), 61 taxa (7.2%), 13 taxa (1.5%), and 8 taxa (0.9%). And because people are coming and going more frequently than in the past, this will result in more frequent influx of naturalized plants and a threat to the habitat of the plants that are currently growing.

Key words – Endemic plants, Floristic regional indicator plants, Naturalized plants, Rare plants, Red list plants, Useful plants

서 언

최정산은 행정구역상으로 대구광역시 달성군 가창면에 속하며, 북위 35° 48' 9.737", 동경 128° 37' 22.165"에 위치하고, 해발고도 915m의 태백산맥을 구성하는 산으로 대구광역시와 청도군의 경계 부근에 위치하고 있다(Park and Choi, 1997). 최정산의 정상부에는 군사보호시설이 있어 입도가 건설되어 있으며, 차량을 이용해 정상부까지 쉽게 오를 수 있어 탐방객의 방문이 빈번한 지역이다. 조사지역은 한반도의 기후구 중 온대기후구에 해당되며, 연평균 기온은 14.1°C, 연평균 강수량은 1064.4 mm인 것으로 나타났다(Korea Meteorological Administration, 1981~2010). 최정산의 식물상 조사는 Oh (1971)가 639분류군을 보고한 바 있으나 이후 47년 동안 추가적인 조사가 없었으며 차량을 이용하는 탐방객의 방문이 늘어나 식물상의 변화가 있을

것으로 판단되어진다. 이에 최정산의 관속식물 현황과 주요 식물들의 자생지 분포를 파악하여, 유용성에 따른 분류를 통한 자생식물 자원 및 생물 다양성 보전을 위한 기초자료를 제공하고 자 이 조사를 수행하게 되었다.

재료 및 방법

최정산 관속식물의 조사는 2017년 3월부터 2018년 10월까지 총 22회에 걸쳐서 계절별로 수행되었다. 주요 조사경로는 운흥사 입구에서 최정산 정상부까지 이어지는 북쪽사면, 대구미술광장에서 (구)목장까지 이어지는 남서쪽사면, 그리고 가창로에서 최정산 정상부까지 이어지는 남동쪽사면을 집중적으로 조사하였다(Fig. 1, Table 1). 조사지역에 자생하고 있는 식물을 채집하고 압착·건조 후 표본으로 제작하여 영남대학교 식물표본전시관(YNUH)에 보관하였다. 채집된 식물들에 대한 동정은 Korean Fern Society (2005), Korea National Arboretum

*교신저자: E-mail sjpark01@ynu.ac.kr
Tel. +82-53-810-2377

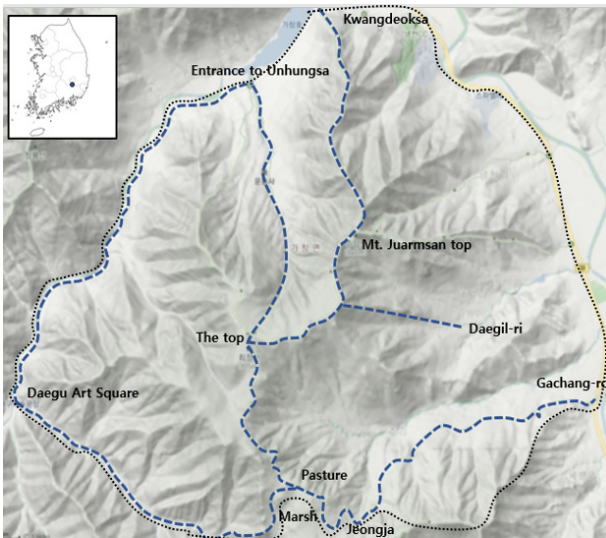

Fig. 1. A map of investigated route in Mt. Choejeong Dotted line, Mt. Choejeong boundary; Dashed line, Investigation routes.

(2004), Lee (2003a, 2003b), Lee (1996a, 1996b), Lee (1996, 2006a, 2006b), Park (2009) 등의 식물도감에 의거하여 실시되었다. 이때 사용된 학명과 국명은 Lee *et al.* (2011)을 따라서 표기하였다. 관속식물의 목록은 Cronquist (1981)의 분류체계에 따라 작성하였고, 각 과내의 속 이하 계급은 알파벳순으로 정렬하였다. 특산식물, 희귀식물, 적색식물, 귀화식물, 생태계교란 식물은 Korea Forest Service (2012), Korea Forest Service (2015), National Institute of Biological Resources (2011a), Ministry of Environment (2011)의 목록과 환경부에서 제시한 제4차전국자연환경조사지침(Ministry of Environment, 2012)에 의해 분류하였으며, 귀화식물은 Korea National Arboretum (2012)을 참고하였다. 유용성에 따른 분류와 종의 분포는 National Institute of Biological Resources (2011b)를 참고하였다.

Table 1. Investigation dates and routes of the floristic study of Mt. Choejeong

No.	Date	Investigation routes
1	2017.03.25	Daegu Art Square → Pasture
2	2017.04.29	Entrance to Unhungsa → The top
3	2017.05.13	Gachang-ro → Jeongja → Marsh → Pasture → The top
4	2017.05.21	Gachang-ro → Jeongja → Marsh → Pasture → The top
5	2017.06.10	Gachang-ro → Jeongja → Marsh → Pasture → The top
6	2017.07.27	Gachang-ro → Jeongja → Marsh → Pasture → The top Kwangdeoksa → Mt. Juarmsan top → The top → Gachng-ro
7	2017.08.11	Entrance to Unhungsa → The top
8	2017.09.24	Daegu Art Square → Pasture
9	2017.10.01	Entrance to Unhungsa → The top
10	2018.04.08	Kwangdeoksa → Mt. Juarmsan top → The top → Gachng-ro
11	2018.04.22	Entrance to Unhungsa → The top
12	2018.04.26	Daegu Art Square → Pasture
13	2018.05.05	Entrance to Unhungsa → The top
14	2018.05.13	Gachang-ro → Jeongja → Marsh → Pasture → The top
15	2018.06.03	Entrance to Unhungsa → The top
16	2018.06.17	Gachang-ro → Jeongja → Marsh → Pasture → The top
17	2018.07.10	Entrance to Unhungsa → The top Gachang-ro → Jeongja → Marsh → Pasture → The top
18	2018.08.19	Entrance to Unhungsa → The top
19	2018.08.29	Entrance to Unhungsa → The top Daegu Art Square → Pasture
20	2018.09.19	Entrance to Unhungsa → The top
21	2018.09.29	Entrance to Unhungsa → The top Daegu Art Square → Entrance to Unhungsa
22	2018.10.19	Gachang-ro → Jeongja → Marsh → Pasture → The top

결과 및 고찰

관속식물상

본 연구에서 밝혀진 최정산의 관속식물은 104과 297속 495종 4아종 51변종 10품종의 총 560분류군으로 양치식물 10과 14속 27종 27분류군, 나자식물 3과 5속 5종 1변종 6분류군, 피자식물 중 쌍자엽식물 81과 226속 380종 4아종 43변종 9품종 436분류군, 단자엽식물 10과 52속 83종 7변종 1품종 91분류군으로 구분되었다(Table 2, Appendix 1). 이는 우리나라 관속식물 4,050분류군(Choung *et al.*, 2015)의 13.8%에 해당한다. 이들의 구성비는 국화과 11.2%, 장미과 5.2%, 백합과 4.9%, 화본과 4.7%, 꿀풀과와 콩과가 각각 3.6%의 순서로 나타났다.

특산식물

본 조사지역에서 확인된 560분류군 중 특산식물은 떡버들(*Salix hallaisanensis* H. Lev.), 오동나무(*Paulownia coreana* Uyeki), 할미밀망(*Clematis trichotoma* Nakai), 우단꼭두선이(*Rubia pubescens* Nakai), 세뿔투구꽃(*Aconitum austrokoreense* Koidz. ; Fig. 2A), 백운산원추리(*Hemerocallis hakuunensis* Nakai), 병꽃나무(*Weigela subsessilis* (Nakai) L. H. Bailey), 점혈호색(*Corydalis maculata* B. U. Oh & Y. S. Kim), 지리대사초

(*Carex okamotoi* Ohwi), 해변싸리(*Lespedeza maritima* Nakai) 등으로 총 10과 13속 15분류군이 나타났다(Table 4). 조사된 15분류군은 우리나라 특산식물 328분류군(Korea Forest Service, 2012)의 4.6%에 해당된다.

떡버들은 우리나라 전역에 분포하는 식물로 관상용으로 이용되고 있으며(National Institute of Biological Resources, 2011b), 대구미술광장에서 정상부로 오르는 길목에서 발견되었으나 이는 식재된 것으로 판단된다.

세뿔투구꽃은 청량산과 지리산을 중심으로 경북 봉화, 구미, 대구, 경남 창원, 전북 장수, 전남 순천, 광양에 분포하는 식물로 약재로 이용되고 있으며, 운흥사 입구에서 정상부로 가는 길목과 대구미술광장에서 운흥사 입구로 가는 도로변에서 각각 균락을 발견하였다.

할미밀망은 우리나라 전역에 분포하는 식물로 어린잎을 식용하며, 운흥사 입구에서 정상부로 오르는 길목에서 발견하였다.

점혈호색은 우리나라 강원도의 가리산, 금병산, 공작산, 경기 천마산, 충북 백화산, 속리산, 월악산 등에 분포하는 식물로 괴경을 약재로 이용하고 있으며, 운흥사 입구에서 정상부로 오르는 길목에서 발견되었다.

Table 2. The number of vascular plants distributed in Mt. Choejeong

Taxa	Fam.	Gen.	Sp.	Subsp.	Var.	For.	Total
Pteridophyta	10	14	27	0	0	0	27
Gymnospermae	3	5	5	0	1	0	6
Angiospermae							
Dicotyledoneae	81	226	380	4	43	9	436
Monocotyledoneae	10	52	83	0	7	1	91
	104	297	495	4	51	10	560

Table 3. The percentage of specific plants in Mt. Choejeong

	Total species number	Percentage (%)
Total species number	560	100
Floristic regional indicator plants	54	9.6
Naturalized plants	36	6.4
Endemic plants	15	2.7
Red list (Ministry of Environment)	5	0.9
Rare plants (Korea Forest Service)	5	0.9

Fig. 2. Three remarkable plants in Mt. Choejeong. A. *Aconitum austrokoreense* Koidz. B. *Tricyrtis macropoda* Miq. C. *Lychnis cognata* Maxim.

Table 4. The list of endemic plants to Korea in Mt. Choejeong

Family	Taxa
Caryophyllaceae	<i>Pseudostellaria coreana</i> (Nakai) Ohwi 참개별꽃
	<i>Populus × tomentiglandulosa</i> T. B. Lee 은사시나무
Salicaceae	<i>Salix hallaisanensis</i> H. Lev. 떡버들 (식재)
	<i>Salix koriyanagi</i> Kimura ex Goerz 키버들
	<i>Aconitum austrokoreense</i> Koidz. 세뿔투구꽃
Ranunculaceae	<i>Aconitum pseudolaeve</i> Nakai 진범
	<i>Clematis trichotoma</i> Nakai 할미밀망
Fumarioideae	<i>Corydalis maculata</i> B. U. Oh & Y. S. Kim 점현호색
Fabaceae	<i>Lespedeza maritima</i> Nakai 해변싸리
Rubiaceae	<i>Rubia pubescens</i> Nakai 우단꼭두선이
Oleaceae	<i>Forsythia koreana</i> (Rehder) Nakai 개나리
Scrophulariaceae	<i>Paulownia coreana</i> Uyeki 오동나무
Caprifoliaceae	<i>Weigela subsessilis</i> (Nakai) L. H. Bailey 병꽃나무
Liliaceae	<i>Hemerocallis hakuunensis</i> Nakai 백운산원추리
Cyperaceae	<i>Carex okamotoi</i> Ohwi 지리대사초

해변싸리는 우리나라 중부 이남에 분포하는 식물로 관상용으로 이용되고 있으며, 가창로에서 정상부로 오르는 도로변에서 발견되었다.

우단꼭두선은 우리나라 경상북도에 분포하는 식물로, 대구미술광장에서 정상부로 오르는 길목에서 발견되었다.

오동나무는 우리나라 경기도 이남에 분포하는 식물로 목재는 가구재, 건축재, 악기재, 포장재로 이용하고 가창로에서 정상부로 오르는 도로변에서 발견하였다.

병꽃나무는 우리나라 전국의 산야에 분포하며, 관상용으로 이용되고 있다. 운흥사 입구에서 정상부로 오르는 길목과 광덕사에서 정상부로 오르는 길목 곳곳에서 발견되었다.

백운산원추리는 우리나라 전역에 주로 분포하며, 원추리속 중 가장 분포지가 넓은 종으로 광덕사에서 정상부로 오르는 길목에서 발견하였다.

털중나리는 우리나라 중부 및 남부 지방에 분포하는 식물로 인경을 식용 및 약용하고 있고 가창로에서 정상부로 오르는 도로변에서 발견하였다.

지리대사초는 우리나라 남부 지방에 분포하는 식물로, 운흥사 입구에서 정상부로 오르는 길목에서 발견하였다.

최정산의 경우 최근까지 운영되었던 목장이 있어 사람들의 손길이 닿기 쉽고 이차적인 피해로 쓰레기가 계속 유입되고 있다. 뿐만 아니라 최근에 산악자전거 도로(미술광장~가창체육

Table 5. The list of rare plants and Red list of endangered plants in Mt. Choejeong

Criteria	Taxa	Rare plants	Red list
VU ^z	<i>Aconitum austrokoreense</i> Koidz. 세뿔투구꽃	O	O
LC ^y	<i>Chionanthus retusus</i> Lindl. & Paxton 이팝나무	O	O
	<i>Iris ensata</i> var. <i>spontane</i> (Makino) Nakai 꽃창포	O	
	<i>Lilium distichum</i> Nakai ex Kamib. 말나리	O	O
	<i>Tricyrtis macropoda</i> Miq. 삿갓나리	O	O
NE ^w	<i>Carex ligulata</i> Nees 갈사초		O

^zVU, Vulnerable; ^yLC, Least Concern; ^wNE, not evaluated.

공원이 완공되었는데 이는 사람들의 접근을 더 용이하게 할 뿐 만 아니라 도로 공사로 인해 비탈면이 많이 생성됨으로서 비탈면을 따라 귀화식물이 더 확산되도록 하였다(Kim and Lee, 2000). 이에 따라 특산식물이 위협받을 가능성이 있다.

산림청 지정 희귀식물

최정산에서 조사된 희귀식물은 총 5분류군으로 국립수목원에서 지정한 희귀식물(Korea Forest Service, 2015) 560분류군의 0.9%에 해당한다. 취약종(VU)으로 세뿔투구꽃 1분류군, 약관심종(LC)으로 이팝나무(*Chionanthus retusus* Lindl. & Paxton), 꽃창포(*Iris ensata* var. *spontane* (Makino) Nakai), 말나리(*Lilium distichum* Nakai ex Kamib.), 삿갓나리(*Tricyrtis macropoda* Miq.) 등, 4분류군을 확인하였다(Table 5).

이팝나무는 우리나라 전역에 분포하는 식물로 관상용으로 이용하고, 목재는 가구재로 이용하며, 가창로에서 정상부로 오르는 도로변에서 식재된 것을 발견하였다.

말나리는 우리나라 중부 이북에 분포하는 식물로 어린잎과 인경은 식용하며, 관상용으로 이용하고 있으며, 운흥사 입구에서 정상부로 오르는 길목과 가창로에서 정상부로 오르는 도로변에서 발견되었다.

삿갓나리는 우리나라에 제주도를 제외한 거의 전국에 걸쳐 분포하는 식물로 ‘고산습지’라고 불리는 산지 습지의 계곡 옆에 소수 개체를 발견하였다. 이는 군락지 부근에 자전거 도로 공사가 진행되면서 서식지를 침범함으로써 개체수가 감소한 것으로 판단된다.

환경부 지정 적색목록

적색목록에 속하는 관속식물은 총 5분류군으로 환경부 국립생물자원관에서 지정한 적색목록(Ministry of Environment, 2011) 560분류군의 0.9%에 해당한다. 최정산에서 확인된 적색목

록에 속하는 관속식물은 취약종(VU)으로 세뿔투구꽃(*Aconitum austrokoreense* Koidz.) 1분류군, 관심대상종(LC)은 이팝나무(*Chionanthus retusus* Lindl. & Paxton), 말나리(*Lilium distichum* Nakai ex Kamib.), 삿갓나리(*Tricyrtis macropoda* Miq. ; Fig. 2B) 3분류군, 미평가종(NE)은 갈사초(*Carex ligulata* Nees) 1분류군이다(Table 5). 그 중에서도 세뿔투구꽃은 멸종위기 야생생물 II급 식물로 지정되었다. 따라서, 세뿔투구꽃의 군락지에 대해 추가적으로 조사하여 보전 전략을 연구해야할 필요성이 있다.

갈사초는 우리나라 남부 지방에 분포하는 식물로 운흥사 입구에서 정상부로 오르는 길목에서 발견되었다.

식물구계학적 특정식물

식물구계학적 특정식물종은 총 54분류군으로 최정산에서 확인된 전체 560분류군의 9.6%에 해당하며(Table 6), 환경부에 의해 지정된 식물구계학적 특정식물 1,257분류군(Ministry of Environment, 2011)의 4.5%에 해당한다. V등급종은 자리공 1분류군, IV등급종은 가는잎개고사리, 세뿔투구꽃, 점현호색, 갈사초 등 5분류군, III등급종은 바위손, 등취, 흰진범, 개벗지나무, 낭아초, 단풍나무, 구와꼬리풀, 물숨방망이 등 10분류군, II등급종은 퍼진고사리, 노랑제비꽃, 여우버들, 이팝나무, 여우오줌, 말나리, 꽃창포 등 12분류군, I등급종은 돌담고사리, 곰비늘고사리, 족제비고사리, 홀아비꽃대, 평의바람꽃, 큰꽃오아리, 왜현호색, 동자꽃(Fig. 2C), 사시나무, 쇠텔이슬, 사철나무, 백선, 노랑물봉선, 오갈피나무, 울괴불나무, 민바랭이새, 대팻집나무 등 26분류군으로 확인되었다.

V등급종 자리공(*Phytolacca esculenta* VanHoutte)은 우리나라 전역에 분포하는 식물로 뿌리를 약용으로 사용하고, 운흥사 입구에서 정상부로 오르는 길목에서 발견되었다.

IV등급 가는잎개고사리(*Athyrium iseanum* Rosenst.)는 우

Table 6. The list of floristic regional indicator plants specially designated by the Ministry of Environment

Criteria	Family	Taxa
V	Phytolaccaceae	<i>Phytolacca esculenta</i> VanHoutte 자리공
IV	Athyriaceae	<i>Athyrium iseanum</i> Rosenst. 가는잎개고사리
	Pinaceae	<i>Larix gmelinii</i> var. <i>olgensis</i> (A. Henry) Ostenf. & Syrach 잎갈나무
	Ranunculaceae	<i>Aconitum austrokoreense</i> Koidz. 세뿔투구꽃
	Fumariaceae	<i>Corydalis maculata</i> B. U. Oh & Y. S. Kim 점현호색
	Cyperaceae	<i>Carex ligulata</i> Nees 갈사초
III	Selaginellaceae	<i>Selaginella involvens</i> (Sw.) Spring 바위손
	Dryopteridaceae	<i>Dryopteris varia</i> (L.) Kuntze 족제비고사리
	Ranunculaceae	<i>Aconitum longecassidatum</i> Nakai 흰진범
	Rosaceae	<i>Prunus maackii</i> Rupr. 개벚지나무
	Aristolochiaceae	<i>Aristolochia manshuriensis</i> Kom. 등취
	Fabaceae	<i>Indigofera pseudotinctoria</i> Matsum. 낭아초
	Aceraceae	<i>Acer palmatum</i> Thunb. 단풍나무
	Scrophulariaceae	<i>Euphrasia maximowiczii</i> Wettst. 앓은좁쌀풀
	Asteraceae	<i>Pseudolysimachion dahuricum</i> (Steven) T. Yamaz. 구와꼬리풀
	Asteraceae	<i>Tephrosia pseudosonchus</i> (Vaniot) C. Jeffrey & Y. L. Chen 물숨방망이
II	Dryopteridaceae	<i>Dryopteris expansa</i> (C. Presl) Fraser-Jenk. & Jermy 퍼진고사리
	Violaceae	<i>Viola orientalis</i> (Maxim.) W. Becker 노랑제비꽃
	Salicaceae	<i>Salix xerophila</i> Flod. 여우버들
	Rosaceae	<i>Aruncus dioicus</i> var. <i>kamtschaticus</i> (Maxim.) H. Hara 눈개승마
	Oleaceae	<i>Chionanthus retusus</i> Lindl. & Paxton 이팝나무
	Asteraceae	<i>Carpesium macrocephalum</i> Franch. & Sav. 여우오줌
	Ranunculaceae	<i>Caltha palustris</i> L. 동의나물
	Caryophyllaceae	<i>Pseudostellaria coreana</i> (Nakai) Ohwi 참개별꽃
	Rosaceae	<i>Prunus spachiana</i> f. <i>ascendens</i> (Makino) Kitam. 올벚나무
	Cyperaceae	<i>Carex okamotoi</i> Ohwi 지리대사초
	Liliaceae	<i>Lilium distichum</i> Nakai ex Kamib. 말나리
	Iridaceae	<i>Iris ensata</i> var. <i>spontanea</i> (Makino) Nakai 꽃창포
I	Aspleniaceae	<i>Asplenium sarelii</i> Hook. 돌담고사리
	Dryopteridaceae	<i>Dryopteris crassirhizoma</i> Nakai 관중
	Dryopteridaceae	<i>Dryopteris uniformis</i> (Makino) Makino 곰비늘고사리
	Salicaceae	<i>Salix chaenomeloides</i> Kimura 왕버들
	Chloranthaceae	<i>Chloranthus japonicus</i> Siebold 홀아비꽃대
	Ranunculaceae	<i>Aconitum jaluense</i> Kom. 투구꽃
	Ranunculaceae	<i>Anemone raddeana</i> Regel 평의바람꽃
	Ranunculaceae	<i>Clematis patens</i> C. Morren & Decne. 큰꽃으아리
	Rosaceae	<i>Malus baccata</i> (L.) Borkh. 야광나무
	Fumariaceae	<i>Corydalis ambigua</i> Cham. & Schldl. 왜현호색
	Caryophyllaceae	<i>Lychnis cognata</i> Maxim. 동자꽃
	Salicaceae	<i>Populus davidiana</i> Dode 사시나무
	Celastraceae	<i>Euonymus japonicus</i> Thunb. 사철나무
	Celastraceae	<i>Euonymus macropterus</i> Rupr. 나래회나무
	Aquifoliaceae	<i>Ilex macropoda</i> Miq. 대팻집나무
	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia pekinensis</i> Boiss. 대극
	Rutaceae	<i>Dictamnus dasycarpus</i> Turcz. 백선
	Oxalidaceae	<i>Oxalis obtusangulata</i> Maxim. 큰괘이밥
	Asclepiadaceae	<i>Tylophora floribunda</i> Miq. 왜박주가리
	Boraginaceae	<i>Trigonotis icumae</i> (Maxim.) Makino 덩굴꽃마리
	Lamiaceae	<i>Lycopus maackianus</i> Makino 애기썩싸리
	Balsaminaceae	<i>Impatiens nolintangere</i> L. 노랑물봉선
	Araliaceae	<i>Eleutherococcus sessiliflorus</i> (Rupr. & Maxim.) S. Y. Hu 오갈피나무
	Caprifoliaceae	<i>Lonicera praeflorens</i> Batal 올괴불나무
	Onagraceae	<i>Circaea cordata</i> Royle 쇠털이슬
	Poaceae	<i>Microstegium japonicum</i> (Miq.) Koidz. 민바랭이새

리나라 전역에 분포하는 식물로, 운흥사 입구에서 정상부로 오르는 길목에서 발견하였다.

귀화식물

생태계교란야생식물인 돼지풀(*Ambrosia artemisiifolia* L.),

미국쭉부쟁이(*Aster pilosus* Willd.), 애기수영(*Rumex acetosella* L.)을 포함하여 36분류군의 귀화식물을 확인하였고, 이는 우리나라에 분포하는 귀화식물 321분류군(Korea National Arboretum, 2012a)의 10.9%에 해당한다. 이는 선행연구와 비교 하였을 때, 기존의 12분류군(Oh, 1971)에 더하여 28분류군의 귀화식물이

Table 7. The list of naturalized plants in Mt. Choejeong

Family	Taxa	1 ^z	2 ^y
	<i>Fallopia dumetorum</i> (L.) Holub 닭의덩굴		0
Polygonaceae	<i>Polygonum orientale</i> L. 털여뀌	0	
	<i>Rumex acetosella</i> L. 애기수영	0	0
	<i>Rumex crispus</i> L. 소리쟁이	0	0
Phytolaccaceae	<i>Phytolacca americana</i> L. 미국자리공		0
Caryophyllaceae	<i>Cerastium glomeratum</i> Thuill. 양점나도나물		0
	<i>Silene armeria</i> L. 끈끈이대나물		0
Chenopodiaceae	<i>Chenopodium ficifolium</i> Sm. 쯤명아주		0
Amaranthaceae	<i>Amaranthus lividus</i> L. 개비름	0	
	<i>Brassica juncea</i> (L.) Czern. 갓		0
Brassicaceae	<i>Lepidium apetalum</i> Willd. 다닥냉이	0	0
	<i>Lepidium virginicum</i> L. 콩다닥냉이		0
	<i>Robinia pseudoacacia</i> L. 아까시나무	0	
	<i>Thlaspi arvense</i> L. 말냉이		0
Rosaceae	<i>Potentilla supina</i> L. 개소시랑개비		0
Fabaceae	<i>Trifolium pratense</i> L. 붉은토끼풀	0	0
	<i>Trifolium repens</i> L. 토끼풀	0	0
Geraniaceae	<i>Geranium carolinianum</i> L. 미국취손이		0
Onagraceae	<i>Oenothera odorata</i> Jacq. 달맞이꽃		0
Solanaceae	<i>Datura tatula</i> L. 독말풀	0	
Convolvulaceae	<i>Ipomoea hederacea</i> Jacq. 미국나팔꽃		0
	<i>Quamoclit coccinea</i> (L.) Moench 둥근잎유홍초	0	0
Boraginaceae	<i>Symphytum officinale</i> L. 컴프리		0
Scrophulariaceae	<i>Veronica arvensis</i> L. 선개불알풀		0
	<i>Veronica persica</i> Poir. 큰개불알풀		0
	<i>Ambrosia artemisiifolia</i> L. 돼지풀		0
	<i>Aster pilosus</i> Willd. 미국쭉부쟁이		0
	<i>Bidens frondosa</i> L. 미국가막사리		0
	<i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronquist 망초	0	0
	<i>Coreopsis alternifolia</i> L. 나래가막사리		0
	<i>Cosmos bipinnatus</i> Cav. 코스모스		0
Asteraceae	<i>Erigeron annuus</i> (L.) Pers. 개망초	0	0
	<i>Helianthus tuberosus</i> L. 풍만지		0
	<i>Galinsoga quadriradiata</i> Ruiz & Pav. 털별꽃아재비		0
	<i>Solidago gigantea</i> subsp. <i>serotina</i> (Aiton) McNeill 미국미역취		0
	<i>Tagetes minuta</i> L. 만수국아재비		0
	<i>Taraxacum officinale</i> F. H. Wigg. 서양민들레		0
	<i>Bidens strumarium</i> L. 도꼬마리		0
Commelinaceae	<i>Commelina communis</i> L. 닭의장풀		0
Poaceae	<i>Dactylis glomerata</i> L. 오리새		0

^z1 = Oh (1971), ^y2 = This study.

Table 8. Usage of plants recorded in investigated area

Use ^z	E	M	O	T	P	I	F	U
No. of species	246	228	164	61	28	13	8	93
%	29.2	27.1	19.5	7.2	3.3	1.5	0.9	11

^zE = Edible, M = Medicinal, O = Ornamental, T = Timber, P = Pasture, I = Industrial, F = Fiber, U = Unknown use.

추가적으로 발견된 것이다(Table 7). 이러한 결과의 차이는 Oh(1971)의 조사 시 발견이 안 되었거나 또는 그동안 많은 귀화 식물이 들어와 자생한 것으로 판단된다. 이 지역에 빠른 속도로 귀화률이 높아지고 있어 이에 따른 지속적인 모니터링을 통한 자생식물 관리가 필요하다고 생각된다.

최정산은 남쪽사면에 마을과 경작지가 이어져 있으며 과거 목장이 운영된 바 있고 능선을 따라 임도와 등산로가 개설되어 있다. 정상부에는 군사보호기지가 있고 최근 산악자전거를 위한 도로가 만들어졌다. 따라서 전체적으로 인위적 간섭이 더해졌기에 임도와 등산로를 따라 귀화식물이 더 유입되어 자라는 것으로 판단된다.

돼지풀은 우리나라 전역 들이나 길가, 빈터에 분포하며 최정산 곳곳에서 발견되었다. 돼지풀의 경우, 미국쑥부쟁이와 애기수영에 비해 더 많은 수의 개체를 확인되었고 자생력이 높아 주변 식물의 생장을 급격하게 억제시키는 경향이 있다(Choi *et al.*, 2010). 이에 대해 Kim *et al.* (2017)이 돼지풀을 제거하기 위해 돼지풀잎벌레를 활용하는 것을 제안한 바 있다. 최정산의 경우 멸종위기식물인 세뿔투구꽃의 자생지를 포함하고 있기 때문에 이러한 대처도 고려할 필요가 있다.

미국쑥부쟁이는 우리나라 전역에 분포한다. 운흥사 입구에서 정상부로 오르는 길목에 곳곳에서 발견하였다. Han *et al.* (2018)은 미국쑥부쟁이와 같은 여러해살이풀은 지상부를 제거하여도 지하경이 발달하는 식물이므로 근락 규모가 커지기 전에 지하경까지 굴취하여 제거하는 방법을 제안한 바 있다.

애기수영은 우리나라 전역의 목초지, 도로변, 논, 밭둑, 제방은 물론 농경지와 접하고 있는 산 모두에 분포한다. 가창로에서 정상부로 오르는 도로변에 곳곳에서 발견하였다.

식물의 용도

조사된 관속식물 560분류군의 용도별 분석결과는 식용식물이 246분류군(29.2%)으로 가장 높게 나타났고, 약용식물이 228분류군(27.1%), 관상용식물 164분류군(19.5%), 목재용식물 61분류군(7.2%), 목초용식물 28분류군(3.3%), 공업용식물 13분류군(1.5%), 그리고 섬유용식물 8분류군(0.9%)으로 가장 적게

나타났다. 이 외에도 용도가 알려지지 않은 식물은 93분류군(11%)으로 나타났다(Table 8).

선행연구와의 비교

1971년 Oh의 선행연구 때 조사된 관속식물은 총 137과, 351속, 509종, 2아종, 115변종, 13품종을 포함하여 639분류군으로 나타났다. 이번 연구와 비교 했을 때 79분류군의 차이가 있다. 이러한 결과는 조사기간과 조사지역의 차이로 인하여 나타나는 것으로 판단된다. 특정식물을 비교한 결과 이번 조사에서 선행연구 때 나타나지 않았던 종들은 다음과 같다. 특산식물에는 세뿔투구꽃, 할미밀망, 자주평의다리, 점현호색, 떡버들, 해변사리, 우단꼭두선이, 애기닭의장풀, 지리대사초, 백운산원추리로 10분류군이 관찰되었으며, 희귀종에는 VU 세뿔투구꽃, LC 이팝나무, 꽃창포, 말나리, 삻꼭나리 5분류군이 관찰되었고, 적색 목록에는 VU 세뿔투구꽃, LC 이팝나무, 말나리, 삻꼭나리, NE 갈사초 5분류군이 관찰되었다. 또한 식물구계학적 특정식물에는 V 자리공, IV 가는잎개고사리, 세뿔투구꽃, 점현호색, 갈사초, III 흰진범, 개벚지나무, 등침, 낭아초, 구와꼬리풀, II 물슴방망이, 퍼진고사리, 여우버들, 이팝나무, 여우오줌, 꽃창포, I 돌담고사리, 곰비늘고사리, 족제비고사리, 평의바람꽃, 왜현호색, 동자꽃, 사시나무, 백선, 노랑물봉선, 오갈피나무, 올피불나무, 민바랭이새 등 총 54분류군이 조사되었다.

적 요

본 연구는 대구광역시 가창면 최정산의 관속식물을 연구하기 위해 수행되었다. 2017년 3월부터 2018년 10월까지 총 22회에 걸쳐 조사가 수행되었고, 조사된 관속식물은 총 104과, 297속, 495종, 4아종, 51변종, 11품종을 포함하여 560분류군으로 정리되었다. 특산식물 15분류군, 희귀식물 5분류군; 취약종(Vulnerable) 1분류군, 약관심종(Least concern) 4분류군, 적색목록식물 5분류군; 취약종(Vulnerable) 1분류군, 관심대상종(Least Concern) 3분류군, 미평가종(Not Evaluated) 1분류군, 식물구계학적 특정식물 54분류군; V등급중 1분류군, IV등급중 5분

류군, III등급종 10분류군, II등급종 12분류군, I등급종 26분류군, 귀화식물 36분류군으로 나타났다. 귀화식물 36분류군으로 나타났으며 최정산 총 출현 종 수 대비 각 특이종의 비율은 앞의 표로 나타내었다(Table 3). 용도별 구성은 식용식물 246분류군(29.2%), 약용식물이 228분류군(27.1%), 관상용물 164분류군(19.5%), 목재용식물 61분류군(7.2%), 목초용식물 28분류군(3.3%), 공업용식물 13분류군(1.5%), 그리고 섬유용식물 8분류군(0.9%)으로 나타났다. Oh (1971)의 선행연구와 귀화식물 목록 비교 결과 28분류군이 추가적으로 확인되었다. 이는 산악자전거 도로 등으로 과거에 비해 사람들의 왕래가 잦아짐으로서 귀화식물의 유입이 더 잦아진 결과로 판단된다. 이러한 결과로 인해 현재 자생하고 있는 식물들의 서식지에 위협이 될 우려가 있다.

References

- Choi, B.S., D.Y. Song, C.G. Kim, B.H. Song, S.H. Woo and C.W. Lee. 2010. Allelopathic effects of common ragweed (*Ambrosia artemisiifolia* var. *elatiior*) on the germination and seedling growth of crops and weeds in Kor. J. Weed Sci. 30(1):34-42 (in Korean).
- Choung, Y.S., W.T. Lee, K.H. Cho, K.Y. Joo, B.M. Min, J.O. Hyun, K.S. Lee, K.E. Lee and A. Seo. 2015. Status of wetland vascular plant species in Korea J. Ecol. Environ. 38(4):541-544 (in Korean).
- Cronquist, A. and A Takhtadzhan. 1981. An integrated system of classification of flowering plants, Columbia University Press, New York, USA.
- Han, D.W. and H.R. Na, The Korean Society of Plant Parataxonomists and J.H. Hyun. 2018. Floristic Study of Jindo Island. Korean J. Plant Res. 31(2):162-194 (in Korean).
- Kim, B.H. and K.J. Lee. 2000. Change of plant community after road construction - case study on seongsamjae road in Chirisan national park- Kor. J. Env. Eco. 14(2):127-138.
- Kim, H.J., D.S. Kim, K.S. Oh, Y.D. Lee, S.Y. Lee, H.J. Lee. and D.E. Kim. 2017. The Distribution of the Exotic Species, *Ophraella communa* LeSage (*Coleoptera*, *Chrysomelidae*) and Their Applicability for Biological Control against Ragweed *Ambrosia artemisiifolia* L. on Jeju Island. The Korean Journal of Environment Biology 35(4):437-445 (in Korean).
- Korea Fern Society. 2005. Ferns and Fern Allies of Korea. Geobook, Seoul, Korea. pp. 1-399 (in Korean).
- Korea Forest Service. 2012. Endemic plants list. from <http://species.nibr.go.kr>.
- _____. 2015. Rare Plants list. from <http://www.forest.go.kr>.
- Korea Meteorological Administration. 1981~2010. Meteorological information. from <http://www.kma.go.kr>.
- Korea National Arboretum. 2004. Illustrated Grasses of Korea. Korea National Arboretum, Pocheon, Korea. p. 520 (in Korean).
- _____. 2012. Fieldguide ; Naturalized Plants of Korea. National Arboretum, Pochon, Korea (in Korean).
- Lee, B.Y., G.H. Nam, J.Y. Lee, C.H. Park, C.E. Lim, M.H. Kim, S.J. Lee, T.K. Roh, J.A. Lim, J.E. Han. and J.H. Kim. 2011. National List of Species of Korea (vascular plants). National Institute of Biological Resources, Incheon, Korea (in Korean).
- Lee, T.B. 2003a. Coloured Flora of Korea. Vol. I. Hyangmunsa Publishing Co., Seoul, Korea p. 914 (in Korean).
- _____. 2003b. Coloured Flora of Korea. Vol. II. Hyangmunsa Publishing Co., Seoul, Korea. p. 910 (in Korean).
- Lee, W.T. 1996a. Florae Koreae. Academy Press, Seoul, Korea. p. 1567 (in Korean).
- _____. 1996b. Standard Illustrations of Korean Plants. Academy Press, Seoul, Korea. p. 1688 (in Korean).
- Lee, Y.N. 1996. Flora of Korea. Gyohaksa, Seoul, Korea. p. 1247 (in Korean).
- _____. 2006a. New Flora of Korea(I). Gyohaksa, Seoul, Korea. p. 975 (in Korean).
- _____. 2006b. New Flora of Korea(II). Gyohaksa, Seoul, Korea. p. 885 (in Korean).
- Ministry of Environment. 2011. A Criteria of Endangered Species Appointed Management and Publication of Red Data Book. Ministry of Environment, Gwacheon, Korea. p. 214 (in Korean).
- _____. 2012. A Guide to the 4th National Natural Environment Research, Incheon, Korea. pp. 173-226 (in Korean).
- National institute of Biological Resources. 2011a. Endemic Species of Korea. Geobook, Incheon, Korea. pp. 318-415 (in Korean).
- _____. 2011b. Useful plants information. from <https://species.nibr.go.kr/index.do>
- Oh, S.Y. 1971. Report on the Vegetation of Mt. Choe - Jeong - An Investigation of Kyeong - Buk Flora -. Korean Journal of Plant Taxonomy 3(1):42-56 (in Korean).
- Park, J.H. and K. Choi. 1997. Flora of Mt. Biseulsan (Deagu Dalseong) and nearby mountains. The Korean Journal of Ministry of Environment (in Korean).
- Park, S.H. 2009. New Illustrations and Photographs of Naturalized Plants of Korea. Ilchokak, Seoul, Korea. p. 559 (in Korean).

Appendix 1. The list of vascular plants in Mt. Choejeong

	Taxa	1'	2'	Use ^x
	Selaginellaceae 부처손과			
1	<i>Selaginella tamariscina</i> (P.Beauv.) Spring 바위손 YNUHCJ504	O	O	O,M
	Equisetaceae 속새과			
2	<i>Equisetum arvense</i> L. 쇠뜨기 YNUHCJ272	O	O	M,E
	Osmundaceae 고비과			
3	<i>Osmunda japonica</i> Thunb. 고비	O		O
	Ophioglossaceae 고사리삼과			
4	<i>Botrychium ternatum</i> (Thunb.) Sw. 고사리삼 YNUHCJ023		O	M
	Demnstaedtiaceae 잔고사리과			
5	<i>Demnstaedtia hirsuta</i> (Sw.) Mett. ex Miq. 잔고사리 YNUHCJ011		O	O
6	<i>Demnstaedtia wilfordii</i> (T.Moore) Christ 황고사리	O		
7	<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn 고사리 YNUHCJ010	O	O	E
	Davalliaceae 넉줄고사리과			
8	<i>Davallia mariesii</i> T.Moore ex Baker 넉줄고사리	O		O
	Aspleniaceae 꼬리고사리과			
9	<i>Asplenium incisum</i> Thunb. 꼬리고사리 YNUHCJ001	O	O	O
10	<i>Asplenium sarelii</i> Hook. 들담고사리 YNUHCJ002		O	O
	Thelypteridaceae 처녀고사리과			
11	<i>Thelypteris palustris</i> (A. Gray) Schott 처녀고사리 YNUHCJ026		O	O
	Woodsiaceae 우드풀과			
12	<i>Woodsia manchuriensis</i> Hook. 만주우드풀 YUNHCJ027		O	O
13	<i>Woodsia polystichoides</i> D. C. Eaton 우드풀	O		O
	Athyriaceae 개고사리과			
14	<i>Athyrium iseanum</i> Rosenst. 가는개잎고사리 YNUHCJ003		O	U
15	<i>Athyrium sinense</i> Rupr. 참새발고사리	O		O,E
16	<i>Athyrium niponicum</i> (Mett.) Hance 개고사리 YNUHCJ004	O	O	E
17	<i>Athyrium yokoscense</i> (Franch. & Sav.) H. Christ 램고사리 YNUHCJ005	O	O	E
18	<i>Athyrium vidalii</i> (Franch. & Sav.) Nakai 산개고사리 YNUHCJ006		O	E
19	<i>Athyrium wardii</i> (Hook.) Makino 넓은잎개고사리	O		U
20	<i>Deparia coreana</i> (H. Christ) M. Kato 곱새고사리 YNUHCJ007	O	O	U
21	<i>Deparia conilii</i> (Franch. & Sav.) M. Kato 좁진고사리 YNUHCJ008		O	U
22	<i>Deparia japonica</i> (Thunb.) M. Kato 진고사리 YNUHCJ009	O	O	U
23	<i>Deparia pterorachis</i> (H. Christ) M. Kato 왕고사리	O		U
24	<i>Deparia pycnosora</i> (H. Christ) M. Kato 털고사리	O		U
25	<i>Gymnocarpium dryopteris</i> (L.) Newman 토끼고사리	O		O
	Onocleaceae 야산고비과			
26	<i>Onoclea sensibilis</i> L. 야산고비 YNUHCJ022	O	O	O,U
	Dryopteridaceae 관중과			
27	<i>Dryopteris chinensis</i> (Baker) Koidz. 가는잎족제비고사리 YNUHCJ012		O	U
28	<i>Dryopteris uniformis</i> (Makino) Makino 콤비늘고사리 YNUHCJ013		O	M
29	<i>Dryopteris crassirhizoma</i> Nakai 관중 YNUHCJ014		O	O,M,E
30	<i>Dryopteris lacera</i> (Thunb.) Kuntze 비늘고사리 YNUHCJ015	O	O	M
31	<i>Dryopteris sacrosancta</i> Koidz. 애기족제비고사리 YNUHCJ016		O	U
32	<i>Dryopteris monticola</i> (Makino) C. Chr. 왕지네고사리 YNUHCJ017		O	U

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
33	<i>Dryopteris varia</i> (L.) Kuntze 족제비고사리 YNUHCJ018	O	O	O
34	<i>Dryopteris expansa</i> (C. Presl) Fraser-Jenk. & Jermy 퍼진고사리 YNUHCJ019		O	U
35	<i>Leptorumohra miqueliana</i> (Maxim. ex Franch. & Sav.) H. Itô 왓살고사리 YNUHCJ021		O	U
36	<i>Polystichum tripterum</i> (Kunze) C. Presl 십자고사리 YNUHCJ020	O	O	O
	Polypodiaceae 고란초과			
37	<i>Lepisorus thunbergianus</i> (Kaulf.) Ching 일엽초 YNUHCJ024		O	O,E
38	<i>Lepisorus ussuriensis</i> (Regel & Maack) Ching 산일엽초	O		O
39	<i>Pyrrosia linearifolia</i> (Hook.) Ching 우단일엽	O		O
40	<i>Pyrrosia petiolosa</i> (H. Christ) Ching 애기석위	O		O,M
	Marsileaceae 네가래과			
41	<i>Marsilea quadrifolia</i> L. 네가래	O		U
	Cephalotaxaceae 개비자나무과			
42	<i>Cephalotaxa harringtonia</i> (Knight ex Forbes) K. Koch 개비자나무	O		O,M
	Pinaceae 소나무과			
43	<i>Larix kaempferi</i> (Lamb.) Carrière 일본잎갈나무 YNUHCJ032	O	O	O,T
44	<i>Larix gmelinii</i> var. <i>olgensis</i> (A. Henry) Ostenf. & Syrach 잎갈나무 YNUHCJ033		O	T
45	<i>Pinus densiflora</i> Siebold & Zucc. 소나무 YNUHCJ031	O	O	O,M,T,E
46	<i>Pinus koraiensis</i> Siebold & Zucc. 잣나무	O		M,T,E
47	<i>Pinus thunbergii</i> Parl. 곰솔	O		M,T,E
	Cupressaceae 측백나무과			
48	<i>Chamaecyparis obtusa</i> (Siebold & Zucc.) Endl. 편백 YNUHCJ029		O	O,T
49	<i>Juniperus chinensis</i> L. 향나무	O		O,M,T
50	<i>Juniperus rigida</i> Siebold & Zucc. 노간주나무 YNUHCJ028	O	O	O,M,T
51	<i>Platycladus orientalis</i> (L.) Franco 측백나무	O		O
	Ginkgoaceae 은행나무과			
52	<i>Ginkgo biloba</i> L. 은행나무 YNUHCJ030	O	O	O,M,T,E
	Magnoliaceae 목련과			
53	<i>Magnolia sieboldii</i> K. Koch 함박꽃나무 YNUHCJ297	O	O	O
54	<i>Schisandra chinensis</i> (Turcz.) Baill. 오미자 YNUHCJ418		O	M,E
	Lauraceae 녹나무과			
55	<i>Lindera erythrocarpa</i> Makino 비목나무 YNUHCJ294	O	O	T
56	<i>Lindera obtusiloba</i> Blume 생강나무 YNUHCJ295	O	O	M
	Chloranthaceae 홀아비꽃대과			
57	<i>Chloranthus japonicus</i> Siebold 홀아비꽃대 YNUHCJ189	O	O	U
	Santalaceae 단향과			
58	<i>Thesium chinense</i> Turcz. 제비꽃	O		M
59	<i>Viscum album</i> var. <i>coloratum</i> (Kom.) Ohwi 겨우살이	O		M
	Aristolochiaceae 쥐방울덩굴과			
60	<i>Aristolochia contorta</i> Bunge 쥐방울덩굴	O		M
61	<i>Aristolochia manshuriensis</i> Kom. 등첩 YNUHCJ064		O	O,M
62	<i>Asarum versicolor</i> Y. N. Lee 무늬족도리풀 YNUHCJ065		O	M
63	<i>Asarum sieboldii</i> Miq. 족도리풀 YNUHCJ066	O	O	M
	Ranunculaceae 미나리아재비과			
64	<i>Aconitum austrokoreense</i> Koidz. 세뿔투구꽃 YNUHCJ353		O	U

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^c	2 ^c	Use ^x
65	<i>Aconitum pseudolaeve</i> Nakai 진범 YNUHCJ354	O	O	M
66	<i>Aconitum jaluense</i> Kom. 투구꽃 YNUHCJ355	O	O	O,M
67	<i>Aconitum longecassidatum</i> Nakai 흰진범 YNUHCJ356		O	M
68	<i>Actaea asiatica</i> H. Hara 노루삼 YNUHCJ342		O	U
69	<i>Anemone raddeana</i> Regel 평의바람꽃 YNUHCJ341		O	M
70	<i>Caltha palustris</i> L. 동의나물 YNUHCJ343		O	O,M
71	<i>Clematis apiifolia</i> DC. 사위질뽕 YNUHCJ344	O	O	E
72	<i>Clematis brachyura</i> Maxim. 외대으아리	O		M,E
73	<i>Clematis terniflora</i> DC. 참으아리	O		M
74	<i>Clematis terniflora</i> var. <i>mandshurica</i> (Rupr.) Ohwi 으아리 YNUHCJ345	O	O	M,E
75	<i>Clematis patens</i> C. Morren & Decne. 큰꽃으아리 YNUHCJ346	O	O	O,E
76	<i>Clematis trichotoma</i> Nakai 할미밀망 YNUHCJ347		O	E
77	<i>Hepatica asiatica</i> Nakai 노루귀	O		M
78	<i>Pulsatilla cernua</i> var. <i>koreana</i> (Yabe) Y. N. Lee 할미꽃 YNUHCJ359	O	O	M
79	<i>Ranunculus chinensis</i> Bunge 짓가락나물	O		M
80	<i>Ranunculus tachiroei</i> Franch. & Sav. 개구리미나리 YNUHCJ339	O	O	M
81	<i>Ranunculus japonicus</i> Thunb. 미나리아재비 YNUHCJ340	O	O	M
82	<i>Thalictrum filamentosum</i> Maxim. 산평의다리 YNUHCJ348	O	O	U
83	<i>Thalictrum actaeofolium</i> var. <i>brevistylum</i> Nakai 은평의다리 YNUHCJ349	O	O	E
84	<i>Thalictrum uchiyamae</i> Nakai 자주평의다리 YNUHCJ350		O	O
85	<i>Thalictrum aquilegifolium</i> var. <i>sibiricum</i> Regel & Tiling 평의다리 YNUHCJ351	O	O	E
86	<i>Thalictrum kemense</i> var. <i>hypoleucum</i> (Siebold & Zucc.) Kitag. 줌평의다리 YNUHCJ352	O	O	E
	Menispermaceae 새모래덩굴과			
87	<i>Cocculus trilobus</i> (Thunb.) DC. 땡땡이덩굴 YNUHCJ298	O	O	M,I
88	<i>Menispermum dauricum</i> DC. 새모래덩굴 YNUHCJ299	O	O	M,P
	Lardizabalaceae 으름덩굴과			
89	<i>Akebia quinata</i> (Houtt.) Decne. 으름덩굴 YNUHCJ293	O	O	M,I,E
90	<i>Akebia quinata</i> f. <i>polyphylla</i> (Nakai) Hiyama 여넝잎으름	O		M,I,E
	Papaveraceae 양귀비과			
91	<i>Chelidonium majus</i> var. <i>asiaticum</i> (H. Hara) Ohwi 애기똥풀 YNUHCJ313	O	O	M
	Fumarioideae 현호색과			
92	<i>Corydalis heterocarpa</i> Siebold & Zucc. 염주괴불주머니	O		U
93	<i>Corydalis ochotensis</i> Turcz. 눈괴불주머니 YNUHCJ249		O	M
94	<i>Corydalis remota</i> f. <i>pectinata</i> (Kom.) Y. H. Chou 빛살현호색 YNUHCJ250		O	M
95	<i>Corydalis speciosa</i> Maxim. 산괴불주머니 YNUHCJ251	O	O	O,M
96	<i>Corydalis ambigua</i> Cham. & Schldl. 왜현호색 YNUHCJ252		O	M
97	<i>Corydalis maculata</i> B. U. Oh & Y. S. Kim 점현호색 YNUHCJ253		O	M
98	<i>Corydalis remota</i> Fisch. ex Maxim. 현호색 YNUHCJ254		O	M
99	<i>Dicentra spectabilis</i> (L.) Lem. 금낭화	O		O,M
	Ulmaceae 느릅나무과			
100	<i>Celtis sinensis</i> Pers. 팽나무	O		O,M,T
101	<i>Hemiptelea davidii</i> (Hance) Planch. 시무나무	O		O,E
102	<i>Ulmus davidiana</i> var. <i>japonica</i> (Rehder) Nakai 느릅나무 YNUHCJ442	O	O	T,E
103	<i>Zelkova serrata</i> (Thunb.) Makino 느티나무 YNUHCJ443	O	O	O,T

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
	Cannabaceae 삼과			
104	<i>Humulus japonicus</i> Siebold & Zucc. 환삼덩굴 YNUHCJ161	O	O	M
	Moraceae 뽕나무과			
105	<i>Broussonetia</i> × <i>hanjiana</i> M. Kim 탁나무	O		U
106	<i>Cudrania tricuspidata</i> (Carrière) Bureau ex Lavallée 꾸지뽕나무 YNUHCJ300		O	M,P,E
107	<i>Morus alba</i> L. 뽕나무 YNUHCJ301	O	O	M,P,T,E
108	<i>Morus bombycis</i> Koidz. 산뽕나무 YNUHCJ302	O	O	P,T,E
109	<i>Morus bombycis</i> f. <i>dissecta</i> Nakai 좁은잎뽕나무	O		P,I,E
	Urticaceae 췌기풀과			
110	<i>Boehmeria plataniifolia</i> Franch. & Sav. 개모시풀 YNUHCJ444	O	O	U
111	<i>Boehmeria tricuspis</i> (Hance) Makino 거북꼬리 YNUHCJ445	O	O	M,F,E
112	<i>Boehmeria nivea</i> (L.) Gaudich. 모시풀 YNUHCJ446	O	O	M,F
113	<i>Boehmeria spicata</i> (Thunb.) Thunb. 좁깨잎나무 YNUHCJ448	O	O	F,E
114	<i>Urtica thunbergiana</i> Siebold & Zucc. 췌기풀	O		M,F
	Juglandaceae 가래나무과			
115	<i>Juglans regia</i> L. 호두나무	O		M,T,I
116	<i>Platycarya strobilacea</i> Siebold & Zucc. 굴피나무 YNUHCJ271	O	O	O,M,T
	Fagaceae 참나무과			
117	<i>Castanea crenata</i> Siebold & Zucc. 밤나무 YNUHCJ248	O	O	M,T,E
118	<i>Quercus acutissima</i> Carruth. 상수리나무 YNUHCJ244	O	O	M,T,E
119	<i>Quercus aliena</i> Blume 갈참나무 YNUHCJ241		O	M,T,E
120	<i>Quercus aliena</i> var. <i>acuteserrata</i> Maxim. ex Wenz. 졸갈참나무 YNUHCJ246	O	O	P,T,E
121	<i>Quercus dentata</i> Thunb. 떡갈나무 YNUHCJ242	O	O	M,T,E
122	<i>Quercus mongolica</i> Fisch. ex Ledeb. 신갈나무 YNUHCJ245	O	O	T,E
123	<i>Quercus mongolica</i> var. <i>crispula</i> (Blume) H. Ohashi 물참나무 YNUHCJ243		O	T,E
124	<i>Quercus serrata</i> Murray 졸참나무 YNUHCJ247	O	O	T,E
125	<i>Quercus variabilis</i> Blume 굴참나무 YNUHCJ570		O	M,P,T,E
	Betulaceae 자작나무과			
126	<i>Alnus hirsuta</i> (Spach) Fisch. ex Rupr. 물오리나무 YNUHCJ138		O	T
127	<i>Alnus japonica</i> (Thunb.) Steud. 오리나무 YNUHCJ139	O	O	T
128	<i>Betula dahurica</i> Pall. 물박달나무	O		T
129	<i>Corylus heterophylla</i> Fisch. ex Trautv. 난티잎개암나무 YNUHCJ135	O	O	M,E
130	<i>Corylus heterophylla</i> var. <i>thunbergii</i> Blume 개암나무 YNUHCJ134	O	O	M,E
131	<i>Corylus sieboldiana</i> Blume 참개암나무	O		M,E
132	<i>Carpinus cordata</i> Blume 까치박달 YNUHCJ136	O	O	O,T
133	<i>Carpinus laxiflora</i> (Siebold & Zucc.) Blume 서어나무 YNUHCJ137	O	O	T
	Phytolaccaceae 자리공과			
134	<i>Phytolacca esculenta</i> VanHoutte 자리공 YNUHCJ317		O	M
135	<i>Phytolacca americana</i> L. 미국자리공 YNUHCJ316		O	E
	Chenopodiaceae 명아주과			
136	<i>Chenopodium album</i> var. <i>centrorubrum</i> Makino 명아주 YNUHCJ186	O	O	E
137	<i>Chenopodium ficifolium</i> Sm. 좁명아주 YNUHCJ187		O	M,E
138	<i>Chenopodium virgatum</i> Thunb. 벼들명아주	O		I,E
	Amaranthaceae 비름과			

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^c	2 ^c	Use ^x
139	<i>Achyranthes japonica</i> (Miq.) Nakai 쇠무릎 YNUHCJ045	O	O	M,E
140	<i>Amaranthus lividus</i> L. 개비름	O		E
141	<i>Amaranthus mangostanus</i> L. 비름 YNUHCJ044	O	O	E
142	<i>Amaranthus retroflexus</i> L. 털비름	O		E
	Portulacaceae 쇠비름과			
143	<i>Portulaca grandiflora</i> Hook. 채송화 YNUHCJ335		O	O
144	<i>Portulaca oleracea</i> L. 쇠비름	O		M,E
	Caryophyllaceae 석죽과			
145	<i>Arenaria serpyllifolia</i> L. 벼룩이자리 YNUHCJ175	O	O	M,E
146	<i>Cerastium glomeratum</i> Thuill. 양점나도나물 YNUHCJ177		O	P,E
147	<i>Cerastium holosteoides</i> var. <i>hallaisanense</i> (Nakai) M. Mizush. 점나도나물 YNUHCJ178	O	O	E
148	<i>Dianthus chinensis</i> L. 패랭이꽃 YNUHCJ571	O	O	O,M
149	<i>Dianthus longicalyx</i> Miq. 슬패랭이꽃 YNUHCJ176	O	O	O,E
150	<i>Lychnis cognata</i> Maxim. 동자꽃 YNUHCJ171		O	O
151	<i>Pseudostellaria coreana</i> (Nakai) Ohwi 참개별꽃 YNUHCJ168		O	O
152	<i>Pseudostellaria heterophylla</i> (Miq.) Pax 개별꽃 YNUHCJ167		O	M,E
153	<i>Pseudostellaria palibiniana</i> (Takeda) Ohwi 큰개별꽃 YNUHCJ169		O	U
154	<i>Sagina japonica</i> (Sw.) Ohwi 개미자리	O		M
155	<i>Silene aprica</i> var. <i>oldhamiana</i> (Miq.) C. Y. Wu 갯장구채	O		O,M
156	<i>Silene armeria</i> L. 끈끈이대나물 YNUHCJ170		O	O
157	<i>Silene firma</i> Siebold & Zucc. 장구채 YNUHCJ166	O	O	M,E
158	<i>Silene seoulensis</i> Nakai 가는장구채 YNUHCJ165		O	O
159	<i>Stellaria alsine</i> var. <i>undulata</i> (Thunb.) Ohwi 벼룩나물 YNUHCJ172		O	E
160	<i>Stellaria aquatica</i> (L.) Scop. 쇠별꽃 YNUHCJ174	O	O	M,E
161	<i>Stellaria media</i> (L.) Vill. 별꽃 YNUHCJ173		O	E
	Polygonaceae 마디풀과			
162	<i>Bistorta manshuriensis</i> Kom. 범꼬리 YNUHCJ332	O	O	O,E
163	<i>Fallopia dentatoalata</i> (F. Schmidt) Holub 큰닭의덩굴 YNUHCJ334		O	E
164	<i>Fallopia dumetorum</i> (L.) Holub 닭의덩굴 YNUHCJ333		O	P
165	<i>Polygonum aviculare</i> L. 마디풀	O		U
166	<i>Polygonum filiforme</i> Thunb. 이삭여뀌 YNUHCJ328		O	O
167	<i>Polygonum hydropiper</i> L. 여뀌 YNUHCJ327	O	O	E
168	<i>Polygonum japonicum</i> Meisn. 흰꽃여뀌 YNUHCJ330	O	O	U
169	<i>Polygonum lapathifolium</i> L. 흰여뀌 YNUHCJ331	O	O	O
170	<i>Polygonum longisetum</i> Bruijn 개여뀌 YNUHCJ323	O	O	O
171	<i>Polygonum nepalense</i> Meisn. 산여뀌	O		O
172	<i>Polygonum orientale</i> L. 털여뀌	O		M,E
173	<i>Polygonum perfoliatum</i> (L.) L. 머느리배꼽	O		M,E
174	<i>Polygonum posumbu</i> Buch.-Ham. ex D. Don 장대여뀌 YNUHCJ329	O	O	U
175	<i>Polygonum sagittatum</i> L. 미꾸리남시 YNUHCJ326	O	O	O
176	<i>Polygonum senticosum</i> (Meisn.) Franch. & Sav. 머느리밑씻개 YNUHCJ325	O	O	O
177	<i>Polygonum thunbergii</i> Siebold & Zucc. 고마리 YNUHCJ324	O	O	M
178	<i>Polygonum viscoferum</i> Makino 끈끈이여뀌	O		
179	<i>Rumex acetosa</i> L. 수영 YNUHCJ321	O	O	M,E

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
180	<i>Rumex acetosella</i> L. 애기수영 YNUHCJ322	O	O	U
181	<i>Rumex crispus</i> L. 소리쟁이 YNUHCJ320	O	O	M,E
182	<i>Rumex stenophyllus</i> Ledeb. 가는잎소리쟁이	O		P,E
	Actinidiaceae 다래나무과			
183	<i>Actinidia arguta</i> (Siebold & Zucc.) Planch. ex Miq. 다래 YNUHCJ039	O	O	M,E
184	<i>Actinidia deliciosa</i> (A. Chev.) C. F. Liang & A. R. Ferguson 양다래 YNUHCJ040		O	U
185	<i>Actinidia kolomikta</i> (Maxim. & Rupr.) Maxim. 쥐다래	O		M
	Hypericaceae 물레나물과			
186	<i>Hypericum ascyron</i> L. 물레나물 YNUHCJ191	O	O	O,M,E
187	<i>Hypericum ascyron</i> var. <i>logistylum</i> Maxim. 큰물레나물	O		U
188	<i>Hypericum attenuatum</i> Fisch. ex Choisy 채고추나물	O		M,E
189	<i>Hypericum erectum</i> Thunb. 고추나물 YNUHCJ190	O	O	M,E
190	<i>Hypericum laxum</i> (Blume) Koidz. 좁고추나물 YNUHCJ193		O	U
	Tiliaceae 피나무과			
191	<i>Corchoropsis psilocarpa</i> Harms & Loes. 까치깨 YNUHCJ439		O	U
192	<i>Corchoropsis tomentosa</i> (Thunb.) Makino 수까치깨 YNUHCJ440	O	O	O
193	<i>Tilia amurensis</i> Rupr. 피나무 YNUHCJ441		O	O,T
194	<i>Tilia mandshurica</i> Rupr. & Maxim. 찰피나무	O		O,T
	Malvaceae 아욱과			
195	<i>Hibiscus syriacus</i> L. 무궁화	O		O,M,E
	Violaceae 제비꽃과			
196	<i>Viola albida</i> Palib. 태백제비꽃 YNUHCJ467	O	O	O,E
197	<i>Viola albida</i> var. <i>chaerophylloides</i> (Regel) F. Maek. 남산제비꽃 YNUHCJ459	O	O	O,E
198	<i>Viola japonica</i> Langsd. ex Ging. 왜제비꽃 YNUHCJ462		O	U
199	<i>Viola keiskei</i> Miq. 잔털제비꽃	O		U
200	<i>Viola lactiflora</i> Nakai 흰젓제비꽃 YNUHCJ468		O	U
201	<i>Viola mandshurica</i> W. Becker 제비꽃 YNUHCJ464	O	O	E
202	<i>Viola orientalis</i> (Maxim.) W. Becker 노랑제비꽃 YNUHCJ460	O	O	O,E
203	<i>Viola patrinii</i> DC. ex Ging. 흰제비꽃 YNUHCJ469	O	O	O
204	<i>Viola rossii</i> Hemsl. 고깔제비꽃 YNUHCJ458		O	O,E
205	<i>Viola albida</i> f. <i>takahashii</i> (Makino) W.T.Lee 단풍제비꽃 YNUHCJ461		O	U
206	<i>Viola tokubuchiana</i> var. <i>takedana</i> f. <i>variegata</i> F.Maek. 줄민둥미제비꽃 YNUHCJ465		O	U
207	<i>Viola variegata</i> var. <i>chinensis</i> Bunge ex Regel 자주알록제비꽃 YNUHCJ463		O	O,M,E
208	<i>Viola verecunda</i> A. Gray 콩제비꽃 YNUHCJ466		O	M,E
	Punicaceae 석류나무과			
209	<i>Punica granatum</i> L. 석류나무	O		M,E
	Lythraceae 부처꽃과			
210	<i>Lagerstroemia indica</i> L. 배롱나무	O		O
	Cucurbitaceae 박과			
211	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne 호박 YNUHCJ208		O	E
212	<i>Trichosanthes kirilowii</i> Maxim. 하늘타리	O		M,E
	Salicaceae 버드나무과			
213	<i>Populus davidiana</i> Dode 사시나무 YNUHCJ411		O	M,T
214	<i>Populus deltoides</i> Marsh 미류나무	O		O,T

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
215	<i>Populus nigra</i> var. <i>italica</i> Koehne 양버들	O		P,T
216	<i>Populus</i> × <i>tomentiglandulosa</i> T. B. Lee 은사시나무 YNUHCJ412		O	T
217	<i>Salix caprea</i> L. 호랑버들 YNUHCJ409	O	O	O,M
218	<i>Salix chaenomeloides</i> Kimura 왕버들 YNUHCJ410		O	O
219	<i>Salix graciligrans</i> Nakai 눈갯버들 YNUHCJ404		O	I
220	<i>Salix gracilistyla</i> Miq. 갯버들 YNUHCJ403		O	P,I,E
221	<i>Salix hallaisanensis</i> H. Leiv. 떡버들 YNUHCJ405		O	O
222	<i>Salix koreensis</i> Andersson 버드나무 YNUHCJ406	O	O	M,T
223	<i>Salix koriyanagi</i> Kimura ex Goerz 키버들 YNUHCJ408		O	I
224	<i>Salix pseudolasiogyne</i> H. Lév. 능수버들	O		O,T
225	<i>Salix rorida</i> Laksch. 분버들	O		O,P
226	<i>Salix subfragilis</i> Andersson 선버들	O		O,P
227	<i>Salix xerophila</i> Flod. 여우버들 YNUHCJ407		O	O
	Brassicaceae 십자화과	O		O,P
228	<i>Arabis gemmifera</i> (Matsum.) Makino 산장대	O		E
229	<i>Arabis glabra</i> (L.) Bernh. 장대나물	O		E
230	<i>Brassica juncea</i> (L.) Czern. 갯 YNUHCJ144		O	E
231	<i>Brassica napus</i> L. 유채 YNUHCJ145		O	O,T,E
232	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik. 냉이 YNUHCJ148	O	O	E
233	<i>Cardamine leucantha</i> (Tausch) O. E. Schulz 미나리냉이 YNUHCJ151	O	O	E
234	<i>Dontostemon dentatus</i> (Bunge) Ledeb. 가는장대	O		E
235	<i>Draba nemorosa</i> L. 꽃다지 YNUHCJ146	O	O	E
236	<i>Lepidium apetalum</i> Willd. 다닥냉이 YNUHCJ149	O	O	M,E
237	<i>Lepidium virginicum</i> L. 콩다닥냉이 YNUHCJ150		O	E
238	<i>Rorippa indica</i> (L.) Hiern 개갯냉이	O		E
239	<i>Rorippa palustris</i> (L.) Besser 속속이풀	O		E
240	<i>Thlaspi arvense</i> L. 말냉이 YNUHCJ152		O	M,E
	Ericaceae 진달래과			
241	<i>Rhododendron mucromulatum</i> Turcz. 진달래 YNUHCJ213	O	O	O,M,E
242	<i>Rhododendron mucromulatum</i> var. <i>ciliatum</i> Nakai 털진달래 YNUHCJ215	O		O,E
243	<i>Rhododendron schlippenbachii</i> Maxim. 철쭉 YNUHCJ214	O	O	O,M,T
244	<i>Rhododendron yedoense</i> f. <i>poukhanense</i> (H. Lév.) M. Sugim. 산철쭉 YNUHCJ212		O	O
	Pyrolaceae 노루발과			
245	<i>Pyrola japonica</i> Klenze ex Alef. 노루발 YNUHCJ338		O	M
	Ebenaceae 감나무과			
246	<i>Diospyros kaki</i> Thunb. 감나무 YNUHCJ210	O	O	M,T,I,E
247	<i>Diospyros lotus</i> L. 고욤나무	O		M,E
	Styracaceae 때죽나무과			
248	<i>Styrax japonicus</i> Siebold & Zucc. 때죽나무 YNUHCJ436	O	O	O,T
249	<i>Styrax obassia</i> Siebold & Zucc. 쪽동백나무 YNUHCJ437	O	O	O
	Symplocaceae 노린재나무과			
250	<i>Symplocos sawafutagi</i> Nagam. 노린재나무 YNUHCJ438	O	O	O,T
	Primulaceae 앵초과			
251	<i>Androsace umbellata</i> (Lour.) Merr. 봄맞이꽃 YNUHCJ336	O	O	O

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
252	<i>Lysimachia barystachys</i> Bunge 까치수염	O		E
253	<i>Lysimachia clethroides</i> Duby 큰까치수염 YNUHCJ337	O	O	M,E
Hydrangeaceae 수국과				
254	<i>Deutzia parviflora</i> Bunge 말발도리	O		O
255	<i>Hydrangea macrophylla</i> f. <i>otaksa</i> (Siebold & Zucc.) E. H. Wilson 수국 YNUHCJ270 (식재)		O	O
256	<i>Hydrangea serrata</i> f. <i>acuminata</i> (Siebold & Zucc.) E. H. Wilson 산수국 YNUHCJ269	O	O	O,M
257	<i>Hydrangea serrata</i> f. <i>buergeri</i> Nakai 꽃산수국 YNUHCJ268		O	O,M
258	<i>Philadelphus koreanus</i> var. <i>robustus</i> (Nakai) W. T. Lee 왕고광나무	O		U
259	<i>Philadelphus schrenkii</i> Rupr. 고광나무 YNUHCJ266		O	O,E
260	<i>Philadelphus tenuifolius</i> Rupr. ex Maxim. 엷은잎고광나무 YNUHCJ267	O	O	E
Crassulaceae 돌나물과				
261	<i>Orostachys japonica</i> (Maxim.) A. Berger 바위솔	O		O
262	<i>Orostachys malacophylla</i> (Pall.) Fisch. 둥근바위솔	O		O
263	<i>Sedum aizoon</i> L. 가는기린초 YNUHCJ203	O	O	O,E
264	<i>Sedum aizoon</i> var. <i>latifolium</i> Maxim. 큰기린초	O		M,E
265	<i>Sedum bulbiferum</i> Makino 말뚝비름 YNUHCJ206	O	O	U
266	<i>Sedum kamschaticum</i> Fisch. & C. A. Mey. 기린초 YNUHCJ204		O	E
267	<i>Sedum polytrichoides</i> Hemsl. 바위채송화	O		E
268	<i>Sedum sarmentosum</i> Bunge 돌나물 YNUHCJ205	O	O	E
269	<i>Sedum zokuriense</i> Nakai 속리기린초	O		O
Saxifragaceae 범의귀과				
270	<i>Astilbe chinensis</i> var. <i>seoulensis</i> Nakai 노루오줌 YNUHCJ416	O	O	M,E
271	<i>Chrysosplenium barbarum</i> 흰털괭이눈 YNUHCJ415		O	U
272	<i>Chrysosplenium grayanum</i> Maxim. 괭이눈 YNUHCJ413		O	M
273	<i>Saxifraga fortunei</i> var. <i>incislobata</i> (Engl. & Irmsch.) Nakai 바위떡풀 YNUHCJ417		O	U
Celastraceae 물매화과				
274	<i>Parnassia palustris</i> var. <i>multiseta</i> Ledeb. 물매화 YNUHCJ314	O	O	O
Rosaceae 장미과				
275	<i>Agrimonia coreana</i> Nakai 산쑥신나물	O		M,E
276	<i>Agrimonia pilosa</i> Ledeb. 쑥신나물 YNUHCJ389	O	O	M,E
277	<i>Aria alnifolia</i> (Siebold & Zucc.) Decne. 팔배나무 YNUHCJ390		O	T,E
278	<i>Aruncus dioicus</i> var. <i>kamschaticus</i> (Maxim.) H. Hara 눈개승마 YNUHCJ375		O	E
279	<i>Chaenomeles speciosa</i> (Sw.) Nakai 산당화	O		O,E
280	<i>Crataegus pinnatifida</i> Bunge 산사나무	O		O,M,T,E
281	<i>Duchesnea chrysantha</i> (Zoll. & Moritzi) Miq. 뱀딸기 YNUHCJ384	O	O	P
282	<i>Fragaria nipponica</i> Makino 흰딸기	O		O
283	<i>Geum aleppicum</i> Jacq. 큰뱀무 YNUHCJ386	O	O	M
284	<i>Geum japonicum</i> Thunb. 뱀무 YNUHCJ385		O	M,E
285	<i>Malus baccata</i> var. <i>mandshurica</i> (Maxim.) C. K. Schneid. 털야광나무	O		O,T,E
286	<i>Kerria japonica</i> (L.) DC. 황매화 YNUHCJ383		O	O
287	<i>Malus baccata</i> (L.) Borkh. 야광나무 YNUHCJ387		O	O,T,E
288	<i>Potentilla anemonifolia</i> Lehm. 가락지나물 YNUHCJ373	O	O	M,E
289	<i>Potentilla chinensis</i> Ser. 딱지꽃	O		E
290	<i>Potentilla discolor</i> Bunge 솜양지꽃	O		M,E

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
291	<i>Potentilla fragarioides</i> L. 양지꽃 YNUHCJ372	O	O	E
292	<i>Potentilla freyniana</i> Bormm. 세잎양지꽃 YNUHCJ371	O	O	E
293	<i>Potentilla koreana</i> H. Ikeda & H. T. Im 털양지꽃	O		U
294	<i>Potentilla supina</i> L. 개소시랑개비 YNUHCJ369		O	E
295	<i>Potentilla yokusaiana</i> Makino 민눈양지꽃 YNUHCJ370		O	U
296	<i>Prunus armeniaca</i> var. <i>ansu</i> Maxim. 살구나무 YNUHCJ367	O	O	O,M,T,E
297	<i>Prunus jamasakura</i> Siebold ex Koidz. 벚나무	O		O,M,T,E
298	<i>Prunus maackii</i> Rupr. 개벚지나무 YNUHCJ364		O	T
299	<i>Prunus mume</i> (Siebold) Siebold & Zucc. 매실나무 YNUHCJ365		O	O,M,E
300	<i>Prunus sargentii</i> Rehder 산벚나무 YNUHCJ366		O	O,T,E
301	<i>Prunus spachiana</i> f. <i>ascendens</i> (Makino) Kitam. 올벚나무 YNUHCJ368		O	O,E
302	<i>Prunus tomentosa</i> Thunb. 앵도나무	O		O,E
303	<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch 복숭아나무	O		O,M,E
304	<i>Prunus verecunda</i> (Koidz.) Koehne 개벚나무 YNUHCJ363	O	O	O,M,T
305	<i>Pyrus pyrifolia</i> (Burm. f.) Nakai 돌배나무	O		E
306	<i>Sanguisorba longifolia</i> Bertol. 긴오이풀	O		M
307	<i>Sanguisorba officinalis</i> L. 오이풀 YNUHCJ388	O	O	O,P,E
308	<i>Spiraea prunifolia</i> var. <i>simpliciflora</i> (Nakai) Nakai 조팝나무	O		O,M,E
309	<i>Spiraea thunbergii</i> Siebold ex Blume 가는잎조팝나무 YNUHCJ362		O	O
310	<i>Stephanandra incisa</i> (Thunb.) Zabel 국수나무 YNUHCJ374	O	O	O
311	<i>Rosa maximowicziana</i> Regel 용가시나무	O		O,M
312	<i>Rosa multiflora</i> Thunb. 찔레나무 YNUHCJ377	O	O	O,M,E
313	<i>Rosa wichuraiana</i> Crép. 돌가시나무 YNUHCJ376	O	O	U
314	<i>Rubus coreanus</i> Miq. 복분자딸기	O		M,E
315	<i>Rubus crataegifolius</i> Bunge 산딸기 YNUHCJ380	O	O	M,E
316	<i>Rubus idaeus</i> var. <i>microphyllus</i> Turcz. 명덕딸기 YNUHCJ378		O	M,E
317	<i>Rubus oldhamii</i> Miq. 줄딸기 YNUHCJ381		O	E
318	<i>Rubus parvifolius</i> L. 명석딸기 YNUHCJ379	O	O	E
319	<i>Rubus phoenicolasius</i> Maxim. 곰딸기 YNUHCJ382	O	O	E
	Fabaceae 콩과			
320	<i>Aeschynomene indica</i> L. 자귀풀	O		M
321	<i>Albizia julibrissin</i> Durazz. 자귀나무 YNUHCJ237	O	O	O,M,T
322	<i>Amphicarpaea bracteata</i> subsp. <i>edgeworthii</i> (Benth.) H. Ohashi 새콩	O		U
323	<i>Desmodium podocarpum</i> subsp. <i>oxyphyllum</i> (DC.) H. Ohashi 도둑놈의갈고리 YNUHCJ226	O	O	P
324	<i>Campylotropis macrocarpa</i> (Bunge) Rehder 꽃싸리	O		P
325	<i>Chamaecrista nomame</i> (Siebold) H. Ohashi 차풀	O		M,E
326	<i>Crotalaria sessiliflora</i> L. 활나물	O		M,E
327	<i>Desmodium oldhamii</i> Oliv. 큰도둑놈의갈고리	O		P
328	<i>Gleditsia japonica</i> Miq. 주엽나무 YNUHCJ238		O	M,T
329	<i>Glycine soja</i> Siebold & Zucc. 돌콩	O		E
330	<i>Indigofera kirilowii</i> Maxim. ex Palib. 땅비싸리 YNUHCJ225	O	O	P
331	<i>Indigofera pseudotinctoria</i> Matsum. 냥아초 YNUHCJ224		O	O,M
332	<i>Kummerowia striata</i> (Thunb.) Schindl. 매듭풀	O		M,P
333	<i>Kummerowia stipulacea</i> (Maxim.) Makino 둥근매듭풀 YNUHCJ227		O	U

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
334	<i>Lathyrus davidii</i> Hance 활랑나무 YNUHCJ240	O	O	E
335	<i>Lespedeza bicolor</i> Turcz. 싸리 YNUHCJ230		O	O,P,F,I
336	<i>Lespedeza cuneata</i> (Dum. Cours.) G. Don. 비수리 YNUHCJ229	O	O	F,I
337	<i>Lespedeza cyrtobotrya</i> Miq. 참싸리 YNUHCJ232	O	O	M,P,T
338	<i>Lespedeza maritima</i> Nakai 해변싸리 YNUHCJ233		O	O
339	<i>Lespedeza maximowiczii</i> C. K. Schneid. 조륙싸리 YNUHCJ231	O	O	P,F,I
340	<i>Lespedeza pilosa</i> (Thunb.) Siebold & Zucc. 팽이싸리	O		U
341	<i>Lespedeza thunbergii</i> (DC.) Nakai 풀싸리	O		U
342	<i>Lespedeza thunbergii</i> var. <i>retusa</i> T.B.Lee 부채싸리 YNUHCJ228		O	U
343	<i>Lespedeza tomentosa</i> (Thunb.) Siebold ex Maxim. 개싸리	O		M,P
344	<i>Lotus corniculatus</i> var. <i>japonicus</i> Regel 별노랑이	O		M,P
345	<i>Maackia amurensis</i> Rupr. 다릅나무	O		O,T
346	<i>Pueraria lobata</i> (Willd.) Ohwi 칩 YNUHCJ239	O	O	M,F,E
347	<i>Rhynchosia volubilis</i> Lour. 여우콩 YNUHCJ236		O	E
348	<i>Robinia pseudoacacia</i> L. 아까시나무	O		O,M,P,T,E
349	<i>Sophora flavescens</i> Aiton 고삼	O		M
350	<i>Sophora japonica</i> L. 회화나무	O		M,P
351	<i>Trifolium pratense</i> L. 붉은토끼풀 YNUHCJ234	O	O	P
352	<i>Trifolium repens</i> L. 토끼풀 YNUHCJ235	O	O	P
353	<i>Vicia amurensis</i> Oett. 별완두	O		E
354	<i>Vicia angustifolia</i> L. ex Reichard 가는살갈퀴 YNUHCJ221		O	P
355	<i>Vicia japonica</i> A. Gray 넓은잎갈퀴	O		P
356	<i>Vicia pseudorobus</i> Fisch. & C. A. Mey. 큰등갈퀴	O		P
357	<i>Vicia unijuga</i> A. Braun 나비나무 YNUHCJ223	O	O	E
358	<i>Vicia venosa</i> var. <i>albiflora</i> Maxim. 큰네잎갈퀴	O		U
359	<i>Vicia venosa</i> var. <i>cuspidata</i> Maxim. 광릉갈퀴 YNUHCJ222		O	E
360	<i>Vigna angularis</i> var. <i>nipponensis</i> (Ohwi) Ohwi & H. Ohashi 새팥	O		M,P
	Elaeagnaceae 브리수나무과			
361	<i>Elaeagnus umbellata</i> Thunb. 브리수나무 YNUHCJ211	O	O	O,M,E
	Onagraceae 바늘꽃과			
362	<i>Circaea cordata</i> Royle 쇠털이슬 YNUHCJ309	O	O	U
363	<i>Circaea mollis</i> Siebold & Zucc. 털이슬 YNUHCJ310	O	O	O
364	<i>Epilobium pyrricholophum</i> Franch. & Sav. 바늘꽃	O		M
365	<i>Ludwigia epilobioides</i> Maxim. 여귀바늘	O		U
366	<i>Oenothera odorata</i> Jacq. 달맞이꽃 YNUHCJ308		O	O,M
	Alangiaceae 박쥐나무과			
367	<i>Alangium platanifolium</i> var. <i>trilobum</i> (Miq.) Ohwi 박쥐나무 YNUHCJ043	O	O	E
	Cornaceae 층층나무과			
368	<i>Cornus controversa</i> Hemsl. 층층나무 YNUHCJ202	O	O	O,T
369	<i>Cornus kousa</i> F. Buerger ex Miq. 산딸나무 YNUHCJ200		O	O,E
370	<i>Cornus officinalis</i> Siebold & Zucc. 산수유 YNUHCJ201		O	O,M
371	<i>Cornus walteri</i> Wangerin 말채나무	O		O,M
	Celastraceae 노박덩굴과			
372	<i>Celastrus flagellaris</i> Rupr. 푼지나무 YNUHCJ184		O	E

Appendix 1. Continued

	Taxa	1'	2'	Use ^x
373	<i>Celastrus orbiculatus</i> Thunb. 노박덩굴 YNUHCJ183	O	O	F,E
374	<i>Euonymus alatus</i> (Thunb.) Siebold 화살나무	O		O,M,E
375	<i>Euonymus alatus</i> var. <i>striata</i> Makino 회잎나무 YNUHCJ182	O	O	O,T,E
376	<i>Euonymus alatus</i> var. <i>alatus</i> f. <i>pilosus</i> Ohwi 털화살나무	O		O,T,E
377	<i>Euonymus macropterus</i> Rupr. 나래회나무 YNUHCJ179		O	O
378	<i>Euonymus oxyphyllus</i> Miq. 참회나무 YNUHCJ180		O	O,T
379	<i>Euonymus sachalinensis</i> (F. Schmidt) Maxim. 회나무 YNUHCJ181		O	O
380	<i>Tripterygium regelii</i> Sprague & Takeda 미역줄나무 YNUHCJ185	O	O	O,E
	Aquifoliaceae 감탕나무과			
381	<i>Ilex macropoda</i> Miq. 대팻집나무 YNUHCJ060	O	O	T,E
	Euphorbiaceae 대극과			
382	<i>Acalypha australis</i> L. 깨풀 YNUHCJ217	O	O	E
383	<i>Euphorbia esula</i> L. 흰대극	O		M
384	<i>Euphorbia helioscopia</i> L. 등대풀 YNUHCJ219		O	M
385	<i>Euphorbia humifusa</i> Willd. ex Schtdl. 땅빈대	O		U
386	<i>Euphorbia pekinensis</i> Boiss. 대극 YNUHCJ218	O	O	M
387	<i>Euphorbia sieboldiana</i> C. Morren & Decne. 개감수	O		O,M
388	<i>Phyllanthus ussuriensis</i> Rupr. & Maxim. 여우주머니	O		U
389	<i>Ricinus communis</i> L. 피마자 YNUHCJ220 (식재)		O	M,E
390	<i>Securinega suffruticosa</i> (Pall.) Rehder 광대싸리 YNUHCJ216	O	O	E
	Polygalaceae 원지과			
391	<i>Polygala japonica</i> Houtt. 애기풀	O		U
	Callitrichaceae 별이끼과			
392	<i>Callitriche palustris</i> L. 물별이끼	O		U
	Rhamnaceae 갈매나무과			
393	<i>Rhamnus davurica</i> Pall. 갈매나무 YNUHCJ360	O	O	M
394	<i>Rhamnus koraiensis</i> C. K. Schneid. 털갈매나무	O		I
395	<i>Rhamnus ussuriensis</i> J.-J. Vassal 참갈매나무	O		M
396	<i>Ziziphus jujuba</i> Mill. 대추나무 YNUHCJ361 (식재)	O	O	M,T,E
	Vitaceae 포도과			
397	<i>Ampelopsis brevipedunculata</i> (Maxim.) Trautv. 개머루 YNUHCJ470	O	O	O
398	<i>Ampelopsis brevipedunculata</i> f. <i>citruloides</i> (Lebas) Rehder 가새잎개머루	O		M
399	<i>Ampelopsis brevipedunculata</i> f. <i>ciliata</i> (Nakai) T. B. Lee 털개머루 YNUHCJ471		O	U
400	<i>Parthenocissus tricuspidata</i> (Siebold & Zucc.) Planch. 담쟁이덩굴 YNUHCJ472	O	O	O
401	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch. 미국담쟁이덩굴 YNUHCJ473		O	O
402	<i>Vitis coignetiae</i> Pulliat ex Planch. 머루 YNUHCJ475		O	M,E
403	<i>Vitis ficifolia</i> var. <i>sinuata</i> (Regel) H. Hara 까마귀머루	O		M,E
404	<i>Vitis flexuosa</i> Thunb. 새머루	O		M,E
	Staphyleaceae 고추나무과			
405	<i>Staphylea bumalda</i> DC. 고추나무 YNUHCJ435	O	O	E
	Hippocastanaceae 칠엽수과			
406	<i>Aesculus turbinata</i> Blume 칠엽수 YNUHCJ265		O	O,E
	Aceraceae 단풍나무과			
407	<i>Acer buergerianum</i> Miq. 중국단풍 YNUHCJ038		O	O

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
408	<i>Acer mono</i> var. <i>savatieri</i> (Pax) Nakai 왕고로쇠나무	O		O,T
409	<i>Acer palmatum</i> Thunb. 단풍나무 YNUHCJ035	O	O	O,T
410	<i>Acer palmatum</i> var. <i>nakaii</i> Uyeki 내장단풍	O		O,T
411	<i>Acer pictum</i> var. <i>mono</i> (Maxim.) Franch. 고로쇠나무 YNUHCJ034	O	O	O,M,T
412	<i>Acer pictum</i> var. <i>truncatum</i> (Bunge) C. S. Chang 만주고로쇠	O		M
413	<i>Acer pseudosieboldianum</i> (Pax) Kom. 당단풍나무 YNUHCJ036		O	O,T
414	<i>Acer tataricum</i> subsp. <i>ginnala</i> (Maxim.) Wesm. 신나무 YNUHCJ037	O	O	O,T,E
	Anacardiaceae 웃나무과			
415	<i>Rhus javanica</i> L. 붉나무 YNUHCJ046		O	M
416	<i>Toxicodendron trichocarpum</i> (Miq.) Kuntze 개웃나무 YNUHCJ048		O	M
417	<i>Toxicodendron vernicifluum</i> (Stokes) F. A. Barkley 웃나무 YNUHCJ047		O	M,I
	Simaroubaceae 소테나무과			
418	<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle 가중나무 YNUHCJ430		O	U
	Rutaceae 윤향과			
419	<i>Dictamnus dasycarpus</i> Turcz. 백선 YNUHCJ400		O	M
420	<i>Euodia daniellii</i> (Benn.) Hemsl. 쉬나무	O		O,M,P,T,E
421	<i>Poncirus trifoliata</i> (L.) Raf. 탕자나무	O		O,M
422	<i>Zanthoxylum piperitum</i> DC. 초피나무 YNUHCJ402	O	O	M,E
423	<i>Zanthoxylum schinifolium</i> Siebold & Zucc. 산초나무 YNUHCJ401	O	O	O,M,E
	Oxalidaceae 괘이밥과			
424	<i>Oxalis corniculata</i> L. 괘이밥 YNUHCJ311	O	O	M,E
425	<i>Oxalis obtriangulata</i> Maxim. 큰괘이밥 YNUHCJ312		O	M
426	<i>Oxalis stricta</i> L. 선괘이밥	O		E
	Geraniaceae 쥐손이풀과			
427	<i>Geranium carolinianum</i> L. 미국쥐손이 YNUHCJ260		O	U
428	<i>Geranium krameri</i> Franch. & Sav. 선이질풀	O		M
429	<i>Geranium nepalense</i> Sweet 산이질풀 YNUHCJ261		O	M
430	<i>Geranium sibiricum</i> L. 쥐손이풀 YNUHCJ264	O	O	M
431	<i>Geranium thunbergii</i> Siebold ex Lindl. & Paxton 이질풀 YNUHCJ263	O	O	M
432	<i>Geranium wilfordii</i> Maxim. 세잎쥐손이 YNUHCJ262		O	U
	Linaceae 아마과			
433	<i>Linum stelleroides</i> Planch. 개아마	O		F
	Balsaminaceae 봉선화과			
434	<i>Impatiens nolitangere</i> L. 노랑물봉선 YNUHCJ132		O	O,M
435	<i>Impatiens textori</i> Miq. 물봉선 YNUHCJ133	O	O	M
	Araliaceae 두릅나무과			
436	<i>Aralia cordata</i> var. <i>continentalis</i> (Kitag.) Y. C. Chu 독활 YNUHCJ572		O	M,E
437	<i>Aralia elata</i> (Miq.) Seem. 두릅나무 YNUHCJ061	O	O	M,E
438	<i>Eleutherococcus senticosus</i> (Rupr. & Maxim.) Maxim. 가시오갈피나무	O		U
439	<i>Eleutherococcus sessiliflorus</i> (Rupr. & Maxim.) S. Y. Hu 오갈피나무 YNUHCJ062		O	M
440	<i>Kalopanax septemlobus</i> (Thunb.) Koidz. 음나무	O		M,T,E
	Apiaceae 산형과			
441	<i>Angelica cartilaginosmarginata</i> (Makino ex Y. Yabe) Nakai 처녀바디 YNUHCJ054	O	O	U
442	<i>Angelica cartilaginosmarginata</i> var. <i>distans</i> (Nakai) Kitag. 흰바디나물	O		O

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
443	<i>Angelica decursiva</i> (Miq.) Franch. & Sav. 바다나물 YNUHCJ053	O	O	E
444	<i>Angelica polymorpha</i> Maxim. 궁궁이	O		M,E
445	<i>Angelica tenuissima</i> Nakai 고본	O		M
446	<i>Bupleurum falcatum</i> L. 시호	O		M
447	<i>Bupleurum longiradiatum</i> Turcz. 개시호	O		M
448	<i>Heracleum moellendorffii</i> Hance 어수리 YNUHCJ056	O	O	E
449	<i>Oenanthe javanica</i> (Blume) DC. 미나리 YNUHCJ052		O	O,M
450	<i>Ostericum grosseserratum</i> (Maxim.) Kitag. 신감채 YNUHCJ055		O	O,M,E
451	<i>Ostericum sieboldii</i> (Miq.) Nakai 뿔미나리 YNUHCJ573		O	U
452	<i>Peucedanum terebinthaceum</i> (Fisch. ex Trevir.) Fisch. ex Turcz. 기름나물 YNUHCJ059	O	O	E
453	<i>Peucedanum terebinthaceum</i> var. <i>deltoideum</i> (Makino ex K. Yabe) Makino 산기름나물	O		U
454	<i>Pimpinella brachycarpa</i> (Kom.) Nakai 참나물	O		E
455	<i>Pimpinella koreana</i> (Y. Yabe) Nakai 가는참나물 YNUHCJ049		O	E
456	<i>Sanicula chinensis</i> Bunge 참반디 YNUHCJ057		O	M,E
457	<i>Sium ninsi</i> L. 감자개발나물 YNUHCJ051	O	O	U
458	<i>Sium suave</i> Walter 개발나물 YNUHCJ050		O	O,M
459	<i>Torilis japonica</i> (Houtt.) DC. 사상자 YNUHCJ058	O	O	M
	Gentianaceae 용담과			
460	<i>Gentiana scabra</i> Bunge 용담 YNUHCJ257	O	O	M
461	<i>Gentiana squarrosa</i> Ledeb. 구슬봉이 YNUHCJ256	O	O	O
462	<i>Gentiana triflora</i> f. <i>japonica</i> (Kusn.) W. Lee & W.K. Paik 과남풀 YNUHCJ255		O	M
463	<i>Gentiana triflora</i> Pall. 칼잎용담 YNUHCJ259		O	U
464	<i>Gentiana zollingeri</i> Fawc. 큰구슬봉이 YNUHCJ258	O	O	O
465	<i>Swertia pseudochinensis</i> H. Hara 자주쓴풀 YNUHCJ574	O	O	M
	Asclepiadaceae 박주가리과			
466	<i>Cynanchum ascyrifolium</i> (Franch. & Sav.) Matsum. 민백미꽃 YNUHCJ067	O	O	O,M
467	<i>Cynanchum atratum</i> Bunge 백미꽃	O		O,M
468	<i>Cynanchum paniculatum</i> (Bunge) Kitag. 산해박	O		U
469	<i>Cynanchum wilfordii</i> (Maxim.) Maxim. ex Hook. f. 큰조롱 YNUHCJ575	O	O	M
470	<i>Metaplexis japonica</i> (Thunb.) Makino 박주가리 YNUHCJ068	O	O	M,T,E
471	<i>Tylophora floribunda</i> Miq. 왜박주가리		O	O
	Solanaceae 가지과			
472	<i>Datura tatula</i> L. 독말풀	O		M
473	<i>Solanum japonense</i> Nakai 좁은잎배풍등 YNUHCJ434		O	U
474	<i>Solanum lyratum</i> Thunb. 배풍등 YNUHCJ433	O	O	M
475	<i>Solanum nigrum</i> L. 까마중 YNUHCJ432	O	O	M,E
476	<i>Physalistrum echatum</i> (Yatabe) Makino 가시파리 YNUHCJ431	O	O	U
	Convolvulaceae 메꽃과			
477	<i>Cuscuta australis</i> R. Br. 실새삼 YNUHCJ199		O	M
478	<i>Cuscuta japonica</i> Choisy. 새삼 YNUHCJ198		O	M
479	<i>Calystegia dahurica</i> (Herb.) Choisy 선메꽃	O		E
480	<i>Calystegia hederacea</i> (Thunb.) Makino 애기메꽃	O		M,E
481	<i>Calystegia sepium</i> var. <i>japonica</i> (Thunb.) Makino 메꽃 YNUHCJ197	O	O	E
482	<i>Ipomoea hederacea</i> Jacq. 미국나팔꽃 YNUHCJ195		O	M

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
483	<i>Pharbitis nil</i> (L.) Choisy 나팔꽃 YNUHCJ194	O	O	O,M
484	<i>Quamoclit coccinea</i> (L.) Moench 등근잎유홍초 YNUHCJ196	O	O	O
Boraginaceae 지치과				
485	<i>Symphytum officinale</i> L. 컴프리 YNUHCJ143		O	M,P,E
486	<i>Trigonotis icumae</i> (Maxim.) Makino 덩굴꽃마리 YNUHCJ141	O	O	O
487	<i>Trigonotis peduncularis</i> (Trevis.) Benth. ex Baker & S. Moore 꽃마리 YNUHCJ140	O	O	E
488	<i>Trigonotis radicans</i> var. <i>sericea</i> (Maxim.) H. Hara 참꽃마리 YNUHCJ142		O	E
Verbenaceae 마편초과				
489	<i>Caryopteris divaricata</i> Maxim. 누린내풀 YNUHCJ452	O	O	O,M,E
490	<i>Callicarpa dichotoma</i> (Lour.) K. Koch 좁쌀살나무 YNUHCJ453		O	O
491	<i>Callicarpa japonica</i> Thunb. 작살나무	O		O
492	<i>Clerodendrum trichotomum</i> Thunb. 누리장나무 YNUHCJ451	O	O	M,E
Phrymaceae 파리풀과				
493	<i>Phryma leptostachya</i> var. <i>oblongifolia</i> (Koidz.) Honda 파리풀 YNUHCJ315	O	O	M
Lamiaceae 꿀풀과				
494	<i>Agastache rugosa</i> (Fisch. & C. A. Mey.) Kuntze 배초향 YNUHCJ286	O	O	M,E
495	<i>Ajuga multiflora</i> Bunge 조개나물	O		O,M
496	<i>Clinopodium chinense</i> var. <i>parviflorum</i> (Kudô) H. Hara 층층이꽃 YNUHCJ291		O	E
497	<i>Clinopodium gracile</i> var. <i>multicaule</i> (Maxim.) Ohwi 탐꽃 YNUHCJ292		O	U
498	<i>Clinopodium micranthum</i> (Regel) H. Hara 두메층층이	O		U
499	<i>Elsholtzia ciliata</i> (Thunb.) H. Hyl. 향유 YNUHCJ278	O	O	M
500	<i>Elsholtzia splendens</i> Nakai ex F. Maek. 꽃향유 YNUHCJ277	O	O	M
501	<i>Isodon inflexus</i> (Thunb.) Kudô 산박하 YNUHCJ285	O	O	E
502	<i>Isodon japonicus</i> (Burm. f.) H. Hara 방아풀 YNUHCJ284		O	M,E
503	<i>Lamium album</i> var. <i>barbatum</i> (Siebold & Zucc.) Franch. & Sav. 광대수염 YNUHCJ276		O	M,E
504	<i>Lamium amplexicaule</i> L. 광대나물 YNUHCJ275		O	E
505	<i>Leonurus japonicus</i> Houtt. 익모초 YNUHCJ290	O	O	M
506	<i>Leonurus macranthus</i> Maxim. 송장풀	O		M
507	<i>Lycopus lucidus</i> Turcz. ex Benth. 십싸리 YNUHCJ288	O	O	M,E
508	<i>Lycopus maackianus</i> Makino 애기십싸리 YNUHCJ289		O	E
509	<i>Meehania urticifolia</i> (Miq.) Makino 별개덩굴 YNUHCJ287		O	E
510	<i>Mentha arvensis</i> var. <i>piperascens</i> Malv. ex Holmes 박하 YNUHCJ283	O	O	M,E
511	<i>Mosla punctulata</i> (J. F. Gmel.) Nakai 들깨풀 YNUHCJ281	O	O	U
512	<i>Phlomis umbrosa</i> Turcz. 속단	O		M,E
513	<i>Prunella asiatica</i> Nakai 꿀풀 YNUHCJ279	O	O	M,E
514	<i>Perilla frutescens</i> (L.) Britton 들깨 YNUHCJ280		O	E
515	<i>Salvia plebeia</i> R. Br. 배암차즈기	O		M
516	<i>Scutellaria indica</i> L. 골무꽃 YNUHCJ273	O	O	E
517	<i>Scutellaria pekinensis</i> var. <i>transitra</i> (Makino) H. Hara 산골무꽃 YNUHCJ274		O	U
518	<i>Stachys japonica</i> Miq. 석잠풀 YNUHCJ447	O	O	E
519	<i>Teucrium japonicum</i> Houtt. 개곽향	O		U
Plantaginaceae 질경이과				
520	<i>Plantago asiatica</i> L. 질경이 YNUHCJ318	O	O	M,E
521	<i>Plantago depressa</i> Willd. 털질경이	O		M,E

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
Oleaceae 물푸레나무과				
522	<i>Chionanthus retusus</i> Lindl. & Paxton 이팝나무 YNUHCJ306 (식재)		O	O,T
523	<i>Forsythia koreana</i> (Rehder) Nakai 개나리 YNUHCJ303	O	O	O,M
524	<i>Fraxinus rhynchophylla</i> Hance 물푸레나무 YNUHCJ304	O	O	M,T
525	<i>Fraxinus sieboldiana</i> Blume 쇠물푸레 YNUHCJ305	O	O	M
526	<i>Ligustrum ibota</i> var. <i>microphyllum</i> Nakai 좁취통나무	O		O
527	<i>Ligustrum obtusifolium</i> Siebold & Zucc. 쥐똥나무 YNUHCJ307		O	O,M
528	<i>Ligustrum obtusifolium</i> var. <i>regelianum</i> Rehder 털쥐똥나무	O		O,E
Scrophulariaceae 현삼과				
529	<i>Euphrasia maximowiczii</i> Wettst. 앓은좁쌀풀 YNUHCJ424		O	O,E
530	<i>Lysimachia davurica</i> Ledeb. 좁쌀풀	O		M,E
531	<i>Mazus pumilus</i> (Burm. f.) Steenis 주름잎 YNUHCJ427	O	O	E
532	<i>Mimulus nepalensis</i> Benth. 물파리아재비	O		M
533	<i>Melampyrum roseum</i> Maxim. 꽃머느리밥풀	O		M
534	<i>Melampyrum roseum</i> var. <i>japonicum</i> Franch. & Sav. 수염머느리밥풀	O		M
535	<i>Melampyrum roseum</i> var. <i>ovalifolium</i> (Nakai) Nakai ex Beauverd 알머느리밥풀 YNUHCJ425		O	O
536	<i>Paulownia coreana</i> Uyeki 오동나무 YNUHCJ426	O	O	M,T
537	<i>Pedicularis resupinata</i> L. 송이풀	O		E
538	<i>Pedicularis resupinata</i> var. <i>oppositifolia</i> Miq. 마주송이풀	O		U
539	<i>Phtheirospermum japonicum</i> (Thunb.) Kanitz 나도송이풀 YNUHCJ423	O	O	O
540	<i>Pseudolysimachion dahuricum</i> (Steven) T. Yamaz. 구와꼬리풀 YNUHCJ421		O	U
541	<i>Pseudolysimachion linariifolium</i> (Pallas ex Link) Holub 꼬리풀	O		O
542	<i>Pseudolysimachion longifolium</i> (L.) Opiz 긴산꼬리풀	O		M
543	<i>Pseudolysimachion rotundum</i> var. <i>subintegrum</i> T. Yamaz. 산꼬리풀 YNUHCJ422	O	O	O
544	<i>Scrophularia buergeriana</i> Miq. 현삼 YNUHCJ429		O	M
545	<i>Scrophularia kakudensis</i> Franch. 큰개현삼 YNUHCJ428		O	M
546	<i>Veronica arvensis</i> L. 선개불알풀 YNUHCJ420		O	U
547	<i>Veronica persica</i> Poir. 큰개불알풀 YNUHCJ419		O	U
Lentibulariaceae 통발과				
548	<i>Utricularia japonica</i> Makino 통발	O		O
Acanthaceae 쥐꼬리망초과				
549	<i>Justicia procumbens</i> L. 쥐꼬리망초	O		U
Campanulaceae 초롱꽃과				
550	<i>Adenophora divaricata</i> Franch. & Sav. 넓은잔대	O		M,E
551	<i>Adenophora koreana</i> Kitam. 꽃잔대 YNUHCJ153		O	E
552	<i>Adenophora remotiflora</i> (Siebold & Zucc.) Miq. 모시대 YNUHCJ157		O	M,E
553	<i>Adenophora triphylla</i> var. <i>japonica</i> (Regel) H. Hara 잔대 YNUHCJ154	O	O	E
554	<i>Adenophora verticillata</i> (Pall.) Fisch. 층층잔대 YNUHCJ155	O	O	E
555	<i>Adenophora verticillata</i> var. <i>hirsuta</i> F. Schmidt 털잔대 YNUHCJ156		O	E
556	<i>Asyneuma japonicum</i> (Miq.) Briq. 영아자 YNUHCJ160	O	O	E
557	<i>Campanula glomerata</i> var. <i>dahurica</i> Fisch. ex Ker Gawl 자주꽃방망이	O		O,E
558	<i>Campanula punctata</i> Lam. 초롱꽃	O		O,E
559	<i>Codonopsis lanceolata</i> (Siebold & Zucc.) Trautv. 더덕 YNUHCJ158		O	M,E
560	<i>Lobelia sessilifolia</i> Lamb. 숫잔대	O		M

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
561	<i>Platycodon grandiflorum</i> (Jacq.) A. DC. 도라지 YNUHCJ159	O	O	O,M,E
	Rubiaceae 꼭두서니과			
562	<i>Galium dahuricum</i> Turcz. 큰잎갈퀴	O		U
563	<i>Galium dahuricum</i> var. <i>tokyoense</i> (Makino) Cufod. 흰갈퀴 YNUHCJ398		O	U
564	<i>Galium kimuta</i> Nakai & H. Hara 민둥갈퀴 YNUHCJ399	O	O	U
565	<i>Galium pogonanthum</i> Franch. & Sav. 산갈퀴 YNUHCJ396		O	U
566	<i>Galium spurium</i> var. <i>echinospermum</i> (Wallr.) Hayek 갈퀴덩굴	O		M
567	<i>Galium trachyspermum</i> A. Gray 네잎갈퀴	O		U
568	<i>Galium verum</i> var. <i>asiaticum</i> Nakai 솔나물 YNUHCJ397	O	O	E
569	<i>Paederia scandens</i> (Lour.) Merr. 계요등 YNUHCJ395	O	O	M
570	<i>Rubia akane</i> Nakai 꼭두서니 YNUHCJ392	O	O	E
571	<i>Rubia chinensis</i> Regel & Maack 큰꼭두선이 YNUHCJ394	O	O	M
572	<i>Rubia cordifolia</i> var. <i>pratensis</i> Maxim. 갈퀴꼭두서니 YNUHCJ391	O	O	U
573	<i>Rubia pubescens</i> (Nakai) Nakai 우단꼭두선이 YNUHCJ393		O	U
	Caprifoliaceae 인동과			
574	<i>Lonicera japonica</i> Thunb. 인동 YNUHCJ164	O	O	O,M
575	<i>Lonicera praeflorens</i> Batal 올괴불나무 YNUHCJ163		O	O
576	<i>Lonicera ruprechtiana</i> Regel 물앵도나무	O		O
577	<i>Weigela subsessilis</i> (Nakai) L. H. Bailey 병꽃나무 YNUHCJ209	O	O	O
	Viburnaceae 산분꽃나무과			
578	<i>Viburnum dilatatum</i> Thunb. 가막살나무 YNUHCJ454		O	O
579	<i>Viburnum erosum</i> Thunb. 털팽나무 YNUHCJ455	O	O	O,E
580	<i>Viburnum opulus</i> var. <i>calvescens</i> (Rehder) H. Hara 백당나무 YNUHCJ457		O	O
	Adoxaceae 연복초과			
581	<i>Sambucus racemosa</i> subsp. <i>sieboldiana</i> (Miq.) H. Hara 딱총나무 YNUHCJ041		O	M,I,E
582	<i>Sambucus sieboldiana</i> var. <i>miquelii</i> (Nakai) Hara 지렁쿠나무 YNUHCJ042		O	M,T,I,E
	Valerianaceae 마타리과			
583	<i>Patrinia scabiosifolia</i> Fisch. ex Trevir. 마타리 YNUHCJ450	O	O	M,E
584	<i>Patrinia villosa</i> (Thunb.) Juss. 툭갈 YNUHCJ449	O	O	E
	Asteraceae 국화과			
585	<i>Achillea alpina</i> L. 톱풀 YNUHCJ131	O	O	O,M,E
586	<i>Ainsliaea acerifolia</i> Sch. Bip. 단풍취 YNUHCJ103	O	O	E
587	<i>Ambrosia artemisiifolia</i> L. 돼지풀 YNUHCJ106		O	U
588	<i>Artemisia capillaris</i> Thunb. 사철쭉 YNUHCJ098	O	O	M,E
589	<i>Artemisia dubia</i> Wall. ex DC. 참쭉 YNUHCJ101	O	O	M,E
590	<i>Artemisia feddei</i> H. Lév. & Vaniot 뽕쭉	O		U
591	<i>Artemisia gmelinii</i> Weber ex Stechm. 터위지기 YNUHCJ102	O	O	M
592	<i>Artemisia japonica</i> Thunb. 제비쭉 YNUHCJ100	O	O	M
593	<i>Artemisia keiskeana</i> Miq. 맑은대쭉 YNUHCJ097	O	O	M
594	<i>Artemisia montana</i> (Nakai) Pamp. 산쭉 YNUHCJ099	O	O	M,E
595	<i>Artemisia stolonifera</i> (Maxim.) Kom. 넓은잎외잎쭉 YNUHCJ096	O	O	U
596	<i>Aster ageratoides</i> Turcz. 까실쭉부쟁이 YNUHCJ071	O	O	E
597	<i>Aster integrifolius</i> (Turcz. ex DC.) Franch. 가는쭉부쟁이 YNUHCJ069		O	E
598	<i>Aster meyerhoffii</i> (Regel & Maack) Voss 개쭉부쟁이 YNUHCJ070	O	O	U

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
599	<i>Aster pilosus</i> Willd. 미국쑥부쟁이 YNUHCJ072		O	O
600	<i>Aster scaber</i> Thunb. 참취 YNUHCJ074	O	O	M,E
601	<i>Aster yomena</i> (Kitam.) Honda 쑥부쟁이 YNUHCJ073	O	O	E
602	<i>Atractylodes ovata</i> (Thunb.) DC. 삼주 YNUHCJ118	O	O	M,E
603	<i>Bidens biternata</i> (Lour.) Merr. & Sherff 털도깨비바늘 YNUHCJ079		O	U
604	<i>Bidens bipinnata</i> L. 도깨비바늘 YNUHCJ076	O	O	M,E
605	<i>Bidens frondosa</i> L. 미국가막사리 YNUHCJ078		O	U
606	<i>Bidens parviflora</i> Willd. 까치밭	O		M
607	<i>Bidens strumarium</i> L. 도꼬마리 YNUHCJ077		O	M
608	<i>Bidens tripartita</i> L. 가막사리 YNUHCJ075	O	O	M,E
609	<i>Breea segeta</i> (Bunge) Kitam. 조뱅이	O		M,E
610	<i>Carpesium abrotanoides</i> L. 담배풀 YNUHCJ104		O	M,E
611	<i>Carpesium divaricatum</i> Siebold & Zucc. 긴담배풀	O		M,E
612	<i>Carpesium macrocephalum</i> Franch. & Sav. 여우오줌 YNUHCJ105		O	M
613	<i>Cirsium japonicum</i> var. <i>ussuriense</i> (Regel) Kitam. 영경귀 YNUHCJ123	O	O	M,E
614	<i>Cirsium setidens</i> (Dunn) Nakai 고려영경귀	O		E
615	<i>Coryza bonariensis</i> (L.) Cronquist 실망초	O		M
616	<i>Coryza canadensis</i> (L.) Cronquist 망초 YNUHCJ109	O	O	M
617	<i>Cosmos bipinnatus</i> Cav. 코스모스 YNUHCJ129		O	O
618	<i>Coreopsis alternifolia</i> L. 나래가막사리 YNUHCJ095		O	O,E
619	<i>Crepidiastrum chelidoniifolium</i> (Makino) J. H. Pak & Kawano 까치고들빼기 YNUHCJ086	O	O	E
620	<i>Crepidiastrum denticulatum</i> (Houtt.) J. H. Pak & Kawano 이고들빼기 YNUHCJ087	O	O	O,E
621	<i>Crepidiastrum sonchifolium</i> (Bunge) J. H. Pak & Kawano 고들빼기 YNUHCJ085	O	O	M,E
622	<i>Dendranthema boreale</i> (Makino) Ling 산국 YNUHCJ083	O	O	O,M,E
623	<i>Dendranthema indicum</i> (L.) Des Moul. 감국 YNUHCJ081		O	O,M,E
624	<i>Dendranthema zawadskii</i> var. <i>latilobum</i> (Maxim.) Kitam. 구절초 YNUHCJ082	O	O	M
625	<i>Eclipta prostrata</i> (L.) L. 한련초	O		M
626	<i>Erigeron annuus</i> (L.) Pers. 개망초 YNUHCJ084	O	O	M,E
627	<i>Eupatorium japonicum</i> Thunb. 등골나물 YNUHCJ089	O	O	E
628	<i>Eupatorium lindleyanum</i> DC. 골등골나물 YNUHCJ088		O	M,E
629	<i>Eupatorium makinoi</i> var. <i>oppositifolium</i> (Koidz.) Kawah. & Yahara 별등골나물 YNUHCJ090	O	O	U
630	<i>Eupatorium tripartitum</i> (Makino) Murata & H. Koyam 향등골나물 YNUHCJ091		O	E
631	<i>Galinsoga quadriradiata</i> Ruiz & Pav. 털별꽃아재비 YNUHCJ130		O	P
632	<i>Helianthus tuberosus</i> L. 통판지 YNUHCJ107		O	O,M,P,E
633	<i>Hemistepta lyrata</i> Bunge 지칭개 YNUHCJ207	O	O	E
634	<i>Hieracium umbellatum</i> L. 조밥나물 YNUHCJ126	O	O	U
635	<i>Imula britannica</i> var. <i>japonica</i> (Thunb.) Franch. & Sav. 금불초	O		M,E
636	<i>Imula britannica</i> var. <i>linearifolia</i> (Turcz.) Regel 가는금불초	O		M,E
637	<i>Ixeris chinensis</i> subsp. <i>strigosa</i> (H. Lév. & Vaniot) Kitam. 선씀바귀 YNUHCJ119	O	O	E
638	<i>Ixeridium dentatum</i> (Thunb.) Tzvelev 씬바귀 YNUHCJ121	O	O	E
639	<i>Ixeris stolonifera</i> A. Gray 줌씀바귀 YNUHCJ122		O	U
640	<i>Lactuca indica</i> var. <i>laciniata</i> (Houtt.) H. Hara 왕고들빼기 YNUHCJ117	O	O	E
641	<i>Lactuca raddeana</i> Maxim. 산씀바귀 YNUHCJ116	O	O	U
642	<i>Leibnitzia anandria</i> (L.) Turcz. 습나물	O		O,E

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
643	<i>Ligularia fischeri</i> (Ledeb.) Turcz. 곰취	O		E
644	<i>Picris hieracioides</i> var. <i>koreana</i> (Kitam.) Kitam. 쇠서나물	O		O
645	<i>Pseudognaphalium affine</i> (D. Don) Anderb. 떡쑥	O		E
646	<i>Rhaponticum uniflorum</i> (L.) DC. 뽕쑥채	O		M,E
647	<i>Rudbeckia hirta</i> var. <i>pulcherrima</i> Farw. 원추천인국 YNUHCJ124		O	O
648	<i>Saussurea conandrifolia</i> Nakai 담배취	O		M,E
649	<i>Saussurea maximowiczii</i> Herder 버들분취	O		O,E
650	<i>Saussurea pulchella</i> (Fisch.) Fisch. ex Colla 각시취 YNUHCJ080	O	O	E
651	<i>Saussurea japonica</i> (Thunb.) DC. 큰각시취	O		M
652	<i>Senecio argunensis</i> Turcz. 쑥방망이	O		O
653	<i>Serratula coronata</i> subsp. <i>insularis</i> (Hjin) Kitam. 산비장이 YNUHCJ115	O	O	E
654	<i>Sigesbeckia glabrescens</i> Makino 진득찰 YNUHCJ127	O	O	M
655	<i>Sigesbeckia pubescens</i> Makino 털진득찰 YNUHCJ128	O	O	O,M
656	<i>Sonchus oleraceus</i> L. 방가지뚥	O		P
657	<i>Solidago gigantea</i> subsp. <i>serotina</i> (Aiton) McNeill 미국미역취 YNUHCJ112		O	O
658	<i>Solidago virgaurea</i> subsp. <i>asiatica</i> Kitam. ex H. Hara 미역취 YNUHCJ113	O	O	E
659	<i>Syneilesis palmata</i> (Thunb.) Maxim. 우산나물	O		E
660	<i>Symurus deltoides</i> (Aiton) Nakai 수리취 YNUHCJ120	O	O	T,E
661	<i>Symurus excelsus</i> (Makino) Kitam. 큰수리취	O		E
662	<i>Tagetes minuta</i> L. 만수국아재비 YNUHCJ108		O	U
663	<i>Taraxacum coreanum</i> Nakai 흰민들레 YNUHCJ094		O	E
664	<i>Taraxacum officinale</i> F. H. Wigg. 서양민들레 YNUHCJ093		O	M,E
665	<i>Taraxacum platycarpum</i> Dahlst. 민들레 YNUHCJ092	O	O	M,E
666	<i>Tephrosieris kirilowii</i> (Turcz. ex DC.) Holub 솜방망이 YNUHCJ111	O	O	M,E
667	<i>Tephrosieris pseudosonchus</i> (Vaniot) C. Jeffrey & Y. L. Chen 물솜방망이 YNUHCJ110		O	O,E
668	<i>Youngia japonica</i> (L.) DC. 뿌리뱅이 YNUHCJ114	O	O	E
	Lemnaceae 개구리밥과			
669	<i>Spirodela polyrrhiza</i> (L.) Schleid. 개구리밥	O		M
	Acoraceae 창포과			
670	<i>Acorus calamus</i> L. 창포	O		M
	Araceae 천남성과			
671	<i>Arisaema amurense</i> f. <i>serratum</i> (Nakai) Kitag. 천남성 YNUHCJ477	O	O	M
672	<i>Arisaema amurense</i> Maxim. 둥근잎천남성 YNUHCJ476	O	O	M
673	<i>Arisaema peninsulae</i> Nakai 점백이 천남성	O		M
	Commelinaceae 닭의장풀과			
674	<i>Commelina communis</i> L. 닭의장풀 YNUHCJ478		O	M
675	<i>Commelina coreana</i> H. Lév. 좁닭의장풀	O		U
676	<i>Commelina mina</i> Y. N. Lee & Y. C. Oh 애기닭의장풀 YNUHCJ479		O	M
677	<i>Murdannia keisak</i> (Hassk.) Hand.-Mazz. 사마귀풀	O		O
678	<i>Streptolirion volubile</i> Edgew. 덩굴닭의장풀 YNUHCJ480		O	E
	Juncaceae 골풀과			
679	<i>Juncus effusus</i> var. <i>decepiens</i> Buchenau 골풀 YNUHCJ502	O	O	M,T,I
680	<i>Juncus papillosus</i> Franch. & Sav. 청비녀골풀	O		U
681	<i>Luzula capitata</i> Kom. 평의밥 YNUHCJ503	O	O	P

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
	Eriocaulaceae 곡정초과			
682	<i>Eriocaulon sikokianum</i> Maxim. 흰개수염	O		M
	Cyperaceae 사초과			
683	<i>Bulbostylis densa</i> (Wall.) Hand.-Mazz. 꽃하늘지기	O		U
684	<i>Carex ciliatmarginata</i> Nakai 털대사초	O		U
685	<i>Carex dickinsii</i> Franch. & Sav. 도깨비사초 YNUHCJ491		O	U
686	<i>Carex dispalata</i> Boott ex A. Gray 삿갓사초	O		M
687	<i>Carex humilis</i> var. <i>nana</i> (H. Lév. & Vaniot) Ohwi 가는잎그늘사초	O		U
688	<i>Carex japonica</i> Thunb. 개찌버리사초 YNUHCJ482		O	U
689	<i>Carex lanceolata</i> Boott 그늘사초 YNUHCJ484		O	M
690	<i>Carex leiorhyncha</i> C. A. Mey. 산팽이사초 YNUHCJ487	O	O	U
691	<i>Carex lenta</i> D. Don 줄사초 YNUHCJ489		O	U
692	<i>Carex ligulata</i> Nees 갈사초 YNUHCJ481		O	U
693	<i>Carex livida</i> (Wahlenb.) Willd. 밀사초	O		U
694	<i>Carex neurocarpa</i> Maxim. 팽이사초 YNUHCJ483		O	M,P
695	<i>Carex okamotoi</i> Ohwi 지리대사초 YNUHCJ490		O	O,M
696	<i>Carex onoei</i> Franch. & Sav. 바늘사초 YNUHCJ486		O	U
697	<i>Carex sabynensis</i> Less. ex Kunth 실청사초 YNUHCJ488		O	U
698	<i>Carex scabrifolia</i> Steud. 천일사초	O		O
699	<i>Carex siderosticta</i> Hance 대사초 YNUHCJ485	O	O	M
700	<i>Cyperus amuricus</i> Maxim. 방동산이 YNUHCJ492	O	O	M
701	<i>Cyperus difformis</i> L. 알방동산이	O		U
702	<i>Cyperus microiria</i> Steud. 금방동산이	O		U
703	<i>Cyperus orthostachyus</i> Franch. & Sav. 쇠방동산이 YNUHCJ493	O	O	U
704	<i>Cyperus rotundus</i> L. 향부자	O		M
705	<i>Cyperus sanguinolentus</i> Vahl 방동산이대가리	O		U
706	<i>Eleocharis mamillata</i> var. <i>cyclocarpa</i> Kitag. 물꼬챙이골	O		U
707	<i>Fimbristylis dichotoma</i> (L.) Vahl 하늘지기	O		U
708	<i>Fimbristylis littoralis</i> Gaudich. 바람하늘지기	O		U
709	<i>Fimbristylis tristachya</i> var. <i>subbispicata</i> (Nees & Meyen) T. Koyama 꼴하늘지기	O		U
710	<i>Kyllinga brevifolia</i> Rottb. 가시파대가리	O		U
711	<i>Lipocarpa microcephala</i> (R. Br.) Kunth 세대가리	O		U
712	<i>Scirpus karuizawensis</i> Makino 솔방울고랭이 YNUHCJ494		O	U
	Poaceae 화본과			
713	<i>Agropyron tsukushiense</i> var. <i>transiens</i> (Hack.) Ohwi 개밀 YNUHCJ539	O	O	U
714	<i>Agrostis alba</i> L. 흰겨이삭 YNUHCJ563		O	U
715	<i>Agropyron yezoense</i> Honda 자주개밀 YNUHCJ558		O	U
716	<i>Arthraxon hispidus</i> (Thunb.) Makino 조개풀 YNUHCJ559	O	O	U
717	<i>Arundinella hirta</i> (Thunb.) Tanaka 새 YNUHCJ549	O	O	U
718	<i>Arundinella hirta</i> var. <i>ciliata</i> (Thunb.) Koidz. 털새	O		U
719	<i>Beckmannia syzigachne</i> (Steud.) Fernald 개피 YNUHCJ540		O	M
720	<i>Bromus japonicus</i> Thunb. 참새귀리	O		P
721	<i>Bromus pauciflorus</i> Hack. 꼬리새 YNUHCJ544	O	O	U
722	<i>Cleistogenes hackelii</i> (Honda) Honda 대새풀	O		P

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
723	<i>Cymbopogon goeringii</i> (Steud.) A. Camus 개솔새	O		E
724	<i>Dactylis glomerata</i> L. 오리새 YNUHCJ557		O	P
725	<i>Digitaria sanguinalis</i> (L.) Scop. 바랭이 YNUHCJ547	O	O	U
726	<i>Digitaria violascens</i> Link 민바랭이 YNUHCJ546		O	M
727	<i>Echinochloa crus-galli</i> (L.) P. Beauv. 돌피	O		M
728	<i>Echinochloa utilis</i> Ohwi & Yabuno 피	O		P,E
729	<i>Eleusine indica</i> (L.) Gaertn. 왕바랭이	O		U
730	<i>Eragrostis cilianensis</i> (All.) Vignolo ex Janch. 참새그렁	O		U
731	<i>Eragrostis ferruginea</i> (Thunb.) P. Beauv. 그렁 YNUHCJ541	O	O	U
732	<i>Eriochloa villosa</i> (Thunb.) Kunth 나도개피	O		U
733	<i>Festuca parvigluma</i> Steud. 김의털아재비 YNUHCJ543		O	P
734	<i>Imperata cylindrica</i> var. <i>koenigii</i> (Retz.) Benth. ex Pilg. 띠	O		M,E
735	<i>Ischaemum crassipes</i> (Steud.) Thell. 쇠보리 YNUHCJ554		O	T
736	<i>Leersia oryzoides</i> (L.) Sw. 겨풀	O		U
737	<i>Koeleria cristata</i> Pers. 도랑이피	O		U
738	<i>Microstegium japonicum</i> (Miq.) Koidz. 민바랭이새 YNUHCJ548		O	U
739	<i>Microstegium vimineum</i> (Trin.) A. Camus	O		P
740	<i>Miscanthus sinensis</i> Andersson 억새 YNUHCJ556	O	O	M,T
741	<i>Muhlenbergia japonica</i> Steud. 쥐꼬리새 YNUHCJ562		O	U
742	<i>Oplismenus undulatifolius</i> (Ard.) Roem. & Schult. 주름조개풀 YNUHCJ561	O	O	P
743	<i>Pennisetum alopecuroides</i> (L.) Spreng. 수크렁 YNUHCJ555	O	O	M,P
744	<i>Phragmites communis</i> Trin. 갈대 YNUHCJ537	O	O	O,M,T
745	<i>Phragmites japonica</i> Steud. 달뿌리풀	O		M
746	<i>Phyllostachys bambusoides</i> Siebold & Zucc. 왕대 YNUHCJ545	O	O	O
747	<i>Phyllostachys nigra</i> (Lodd. ex Lindl.) Munro 분죽	O		O,M,T
748	<i>Phyllostachys nigra</i> var. <i>henonis</i> (Mitford) Stapf ex Rendle 숨대	O		O,T,E
749	<i>Poa acroleuca</i> Steud. 실포아풀	O		U
750	<i>Poa annua</i> L. 새포아풀 YNUHCJ550		O	U
751	<i>Poa compressa</i> L. 좁포아풀 YNUHCJ551		O	U
752	<i>Poa sphondylodes</i> Trin. 포아풀 YNUHCJ552	O	O	U
753	<i>Polypogon fugax</i> Nees ex Steud. 쇠돌피 YNUHCJ553		O	U
754	<i>Sacciolepis indica</i> (L.) Chase 쯤물톡새	O		U
755	<i>Sasa borealis</i> (Hack.) Makino & Shibata 조릿대 YNUHCJ560		O	O,M,E
756	<i>Sasa japonica</i> (Siebold & Zucc. ex Steud.) Makino 이대	O		U
757	<i>Setaria glauca</i> (L.) P. Beauv. 금강아지풀	O		P
758	<i>Setaria viridis</i> (L.) P. Beauv. 강아지풀 YNUHCJ538	O	O	M,E
759	<i>Setaria viridis</i> var. <i>purpurascens</i> Peterm. 자주강아지풀	O		U
760	<i>Schizachyrium brevifolium</i> (Sw.) Nees & Büse 쇠풀	O		U
761	<i>Spodiopogon cotulifer</i> (Thunb.) Hack. 기름새 YNUHCJ542		O	P
762	<i>Spodiopogon sibiricus</i> Trin. 큰기름새	O		U
763	<i>Stipa pekinensis</i> Hance 나래새	O		U
764	<i>Themeda triandra</i> Forssk. 솔새	O		P
765	<i>Zoysia japonica</i> Steud. 잔디 YNUHCJ563364	O	O	O

Liliaceae 백합과

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
766	<i>Allium macrostemon</i> Bunge 산달래 YNUHCJ523	O	O	M,E
767	<i>Allium sacculiferum</i> Maxim. 참산부추	O		E
768	<i>Allium thunbergii</i> G. Don 산부추 YNUHCJ524	O	O	E
769	<i>Asparagus schoberioides</i> Kunth 비짜루 YNUHCJ521	O	O	E
770	<i>Convallaria keiskei</i> Miq. 은방울꽃 YNUHCJ529	O	O	O,M
771	<i>Disporum smilacinum</i> A. Gray 애기나리 YNUHCJ525	O	O	E
772	<i>Disporum uniflorum</i> Baker 윤판나물 YNUHCJ526	O	O	E
773	<i>Disporum viridescens</i> (Maxim.) Nakai 큰애기나리 YNUHCJ527	O	O	E
774	<i>Hosta capitata</i> (Koidz.) Nakai 일월비비추 YNUHCJ519		O	M
775	<i>Hemerocallis fulva</i> L. 원추리 YNUHCJ516		O	O,M,E
776	<i>Hemerocallis hakuensis</i> Nakai 백운산원추리 YNUHCJ515		O	O
777	<i>Hemerocallis minor</i> Mill. 애기원추리	O		O,E
778	<i>Hosta lancifolia</i> Engl. 산옥잠화 YNUHCJ518	O	O	O
779	<i>Hosta longipes</i> (Franch. & Sav.) Matsum. 비비추 YNUHCJ517	O	O	E
780	<i>Hosta minor</i> (Baker) Nakai 쯤비비추 YNUHCJ520		O	E
781	<i>Lilium amabile</i> Palib. 털중나리 YNUHCJ513	O	O	M,E
782	<i>Lilium distichum</i> Nakai ex Kamib. 말나리 YNUHCJ511	O	O	O,E
783	<i>Lilium lancifolium</i> Thunb. 참나리 YNUHCJ512	O	O	O,M,E
784	<i>Lilium tsingtauense</i> Gilg 하늘말나리	O		M,E
785	<i>Liriope platyphylla</i> F. T. Wang & T. Tang 맥문동 YNUHCJ510		O	M
786	<i>Liriope spicata</i> (Thunb.) Lour. 개맥문동 YNUHCJ509	O	O	M
787	<i>Paris verticillata</i> M. Bieb. 샷갓나물 YNUHCJ531		O	E
788	<i>Polygonatum falcatum</i> A. Gray 진황정 YNUHCJ508		O	M,E
789	<i>Polygonatum humile</i> Fisch. ex Maxim. 각시동굴레	O		U
790	<i>Polygonatum involucreatum</i> (Franch. & Sav.) Maxim. 용동굴레 YNUHCJ506		O	E
791	<i>Polygonatum lasianthum</i> Maxim. 죽대 YNUHCJ507		O	U
792	<i>Polygonatum odoratum</i> var. <i>pluriflorum</i> (Miq.) Ohwi 등굴레 YNUHCJ505	O	O	M,E
793	<i>Scilla scilloides</i> (Lindl.) Druce 무릇 YNUHCJ514	O	O	M,E
794	<i>Smilacina japonica</i> A. Gray 풀솜대 YNUHCJ530		O	E
795	<i>Tricyrtis macropoda</i> Miq. 빼꼭나리 YNUHCJ522		O	E
796	<i>Veratrum maackii</i> var. <i>parviflorum</i> (Maxim. ex Miq.) H. Hara 파란여로	O		M
797	<i>Veratrum nigrum</i> var. <i>japonicum</i> Baker 여로 YNUHCJ528		O	M
798	<i>Veratrum nigrum</i> var. <i>ussuriense</i> Loes. 참여로	O		M
	Iridaceae 붓꽃과			
799	<i>Belamcanda chinensis</i> (L.) DC. 범부채	O		O,M
800	<i>Iris ensata</i> var. <i>spontanea</i> (Makino) Nakai 꽃창포 YNUHCJ501		O	O,M
801	<i>Iris rossii</i> Baker 각시붓꽃 YNUHCJ500	O	O	O
802	<i>Iris sanguinea</i> Donn ex Hornem. 붓꽃	O		O
	Smilacaceae 청미래덩굴과			
803	<i>Smilax china</i> L. 청미래덩굴 YNUHCJ568	O	O	O,M,E
804	<i>Smilax nipponica</i> Miq. 선밀나물 YNUHCJ567	O	O	E
805	<i>Smilax riparia</i> A. DC. 밀나물 YNUHCJ566	O	O	E
806	<i>Smilax sieboldii</i> Miquel 청가시나무 YNUHCJ569	O	O	E
807	<i>Smilax sieboldii</i> var. <i>inermis</i> Nakai 민청가시덩굴 YNUHCJ565		O	E
	Pontederiaceae 물옥잠과			

Appendix 1. Continued

	Taxa	1 ^z	2 ^y	Use ^x
808	<i>Monochoria vaginalis</i> var. <i>plantaginea</i> (Roxb.) Solms 물달개비	O		O,M
	Dioscoreaceae 마과			
809	<i>Dioscorea bulbifera</i> L. 둥근마 YNUHCJ497		O	M
810	<i>Dioscorea japonica</i> Thunb. 참마	O		M,E
811	<i>Dioscorea nipponica</i> Makino 부채마 YNUHCJ499		O	M
812	<i>Dioscorea oppositifolia</i> L. 마 YNUHCJ498	O	O	M,E
813	<i>Dioscorea septemloba</i> Thunb. 국화마	O		M
814	<i>Dioscorea tenuipes</i> Franch. & Sav. 각시마 YNUHCJ495		O	M
815	<i>Dioscorea quinqueloba</i> Thunb. 단풍마 YNUHCJ496		O	U
	Orchidaceae 난초과			
816	<i>Amitostigma gracile</i> (Blume) Schltr. 병아리난초	O		O
817	<i>Cephalanthera erecta</i> (Thunb.) Blume 은난초 YNUHCJ534		O	O
818	<i>Cephalanthera longibracteata</i> Blume 은대난초 YNUHCJ535		O	O
819	<i>Habenaria linearifolia</i> Maxim. 잠자리난초 YNUHCJ536	O	O	O
820	<i>Liparis krameri</i> Franch. & Sav. 나나별이난초 YNUHCJ533		O	O
821	<i>Liparis kumokiri</i> F. Maek. 옥잠난초 YNUHCJ532		O	O
822	<i>Pogonia japonica</i> Rchb. f. 큰방울새란	O		O
823	<i>Spiranthes sinensis</i> (Pers.) Ames 타래난초	O		O

^z1 = Oh (1971), ^y2 = This study (2018)

^xE = Edible, M = Medicinal, O = Ornamental, T = Timber, P = Pasture, I = Industrial, F = Fiber, U = Unknown use.